

Būti tėvais

*Vadovas skaitant kun. Jeano-Marie Petitclerc'o knygą „Šiandien ugdyti rytojui“
(Éduquer aujourd'hui pour demain, Paris: Salvator, 2010)*

TURINYS

1. Įžanga	3
2. Pratarinė	4
3. Pirmasis susitikimas „Duoti ir gauti“	5
4. Antrasis susitikimas „Keliauti su vaikais pirmyn“	9
5. Trečiasis susitikimas „Būti autoritetu“	11
6. Ketvirtasis susitikimas „Priimti savo vaikus“	19
7. Penktasis susitikimas „Pasitikėti“	22
8. Šeštasis susitikimas „Ugdyti rytojui“	25
9. Septintasis susitikimas „Susidūrus su netinkamu jaunimo elgesiu“	29
10. Aštuntasis susitikimas „Ugdyti ir evangelizuoti“	32
11. Naudota literatūra	35

1. IŽANGA

Redaktorių kolegija, kurioje dalyvavo ir vienas vaikų psichiatras, Dievo Motinos Komandų narys, parengė šį skaitymo vadovą. Jame yra daug ir įvairių tekstų, kurie padės gilintis į temą, klausimai dalijimuisi komandos susitikime ir poros pokalbiui (prisėdimui), taip pat maldos tekstai. Per 8 susitikimus bus aptartos svarbiausios ugdymo temos, tokios kaip bendravimas, autoritetas, pasitikėjimas, tikėjimo perdavimas...

* Šventojo Rašto tekstai imami iš leidinio: *Šventasis Raštas. Senasis ir Naujasis Testamentas*. Senąjį Testamentą vertė kun. Antanas Rubšys. Naująjį Testamentą vertė kun. Česlovas Kavaliauskas. Lietuvos Vyskupų Konferencija, 2011.

** Klausimai pokalbiui poroje (prisėdimui) ir pasidalijimui per komandos susitikimą yra tik patariamąjio pobūdžio, nebijokite jų suformuluoti kitaip ar pasirinkti tuos, kurie labiausiai domina.

2. PRATARMĖ

Nuo laikų aušros žmonėms rūpėjo, ką reiškia būti tėvais, jų džiaugsmi ir sunkumai. Tapimas tėvais yra procesas, gyvenimo pasirinkimas, jame labai svarbią vietą užima gebėjimas iširti [klausimą] ir priimti sprendimus.

Procedūrų ir taisyklių laikais daugelis mūsų, tėvų, norėtų gauti gatavus receptus, metodus, kaip sau palengvinti „auginimą“... Šen bei ten, žinoma, jų galima rasti... Vieni veikia, kiti ne... Kodėl? Argi tos šviesios, tamsios ir rusvos mūsų brangiųjų galvelės vienodos? Ne, jos visos unikalios, kaip ir mes patys, liudijančios apie gyvybės ir kūrinijos slėpinį. Unikalias ir jų pačių, jų tėvų, jų giminės istorijos, tad atsižvelgiant į visa tai reikės kurti, o gal net kai ką perkurti...

Tapdami tėvais, būdami jais turime skirti laiko apmąstymams apie save pačius, savo šeimą, savo turimus tėvystės įsivaizdavimus, kuriuos neišvengiamai paveikė visa mūsų patirtis. Tačiau labiau nei apie mūsų patirtį ir apie jos galbūt jos sukeltus trikdžius reikėtų mąstyti apie tai, ką reiškia ugdyti.

Ir iš tiesų, ką reiškia žodis *ugdyti*? Albert'as Jacquard'as, savo veikale „Laisvės paveldas“ (*L'héritage de la liberté*) priminęs lotynišką žodžio *éduquer* kilmę (lot. *educō, educare*), pažymi, kad lotynų kalbos žodyne veiksmazodis *educō, -are* reiškia *auklėti, auginti, maitinti*. Tačiau jis mus kreipia į kitą veiksmazodį, kurio pirmasis vienaskaitos asmuo skamba identiška – *educō*, tačiau bendratis yra *educere*; jis reiškia nebe *maitinti*, o *educere*, tai yra *išvesti iš*, o ypač *išvesti iš savęs paties*. Taigi, Jacquard'as apibrėžia: „Pagrindinis ugdymo tikslas yra atskleisti mažam žmogui jo kaip žmogaus vertę, išmokyti jį dalyvauti žmonijos kuriamojoje veikloje ir dėl to skatinti jį tapti savęs paties kūrėju, išeiti iš savęs, kad taptų savęs paties kūrėju, išeiti iš savęs, kad taptų subjektu, pasirenkančiu savo tapsmą, o ne kitų konstruojamu objektu.“

Koks įvairiapusis iššūkis tėvams ugdyti savo vaikus, tai yra *išvesti* juos, išmokyti būti savarankiškais ir gebančiais atsiskirti, ypač kai žvelgiame į paskutiniuosius dešimtmečius vykstančius radikalius visuomenės pokyčius.

Kunigo saleziečio Jeano-Marie Petitclerc'o knyga „Šiandien ugdyti rytojui“ (*Eduquer aujourd'hui pour demain*) pasirodė idealiai tinkanti mūsų apmąstymams, joje labai aiškiai apibrėžiamos pamatinės nuostatos: „Ugdymo veiksmas visų pirma yra tikėjimo, meilės ir vilties aktas, krikščionis jį gali įvertinti Evangelijos šviesoje, jis gali tapti Karalystės alegorija.“

Siūlome šią knygelę kaip skaitymo vadovą, tikimės, padėsiantį gilintis į temą per 8 susitikimus, kaskart perskaitant vieną ar du minėtos knygos skyrius.

Gero skaitymo!

3. PIRMASIS SUSITIKIMAS „DUOTI IR GAUTI“

- 3.1 Šventojo Rašto ištraukos
- 3.2 Tėvų pareigos pagal Katalikų Bažnyčios katekizmą
- 3.3 Palyginimo apie sūnų palaidūną paaiškinimas
- 3.4 Pasidalijimui komandoje
- 3.5 Klausimai prisėdimui
- 3.6 Tekstas maldai. Sūnus palaidūnas

Prieš susitikimą perskaityti:

Įžangą, pratarinę, įvadą, 1 skyrių „Krikščioniška ugdymo praktika“ (p. 9–32)

3.1 Šventojo Rašto ištraukos

Evangelijoje randame stiprių akcentų visoms gyvenimo sritims, tai nebūtinai išplėtoti pasakojimai, kartais tik keletas štrichų. Pamėginkime Šventajame Rašte rasti su mūsų, kaip tėvų, vaidmeniu susijusias vietas. Tam tikslui pažvelkime į Šventąjį Raštą įvairiais aspektais.

Meilė

„Meilė kantri.“ (1 Kor 13, 4)

„Viršum viso šito tebūna meilė.“ (Kol 3, 14)

„Nėra didesnės meilės, kaip gyvybę už draugus atiduoti.“ (Jn 15, 13)

Ryšys tarp Tėvo ir Sūnaus

„Tu mano mylimasis Sūnus, tavimi aš gėriuosi.“ (Mk 1, 11)

„Į šį kaltinimą Jėzus jiems atsakė: „Iš tiesų, iš tiesų sakau jums: Sūnus nieko negali daryti iš savęs, o vien tai, ką mato darant Tėvą; nes ką jisai daro, lygiai daro ir Sūnus. Tėvas gi myli Sūnų ir parodo jam visa, ką pats daro. Ir jam parodys dalykų, dar didesnių už šituos, kad jūs stebėsitės. Kaip Tėvas prikelia numirusius ir juos atgaivina, taip ir Sūnus grąžina gyvybę, kam tik panorėjęs. Ir nieko Tėvas neteisina, bet visą teismą pavedė Sūnui, kad visi gerbtų Sūnų, kaip gerbia Tėvą. Kas negerbia Sūnaus, tas negerbia jį siuntusio Tėvo. (...) Kaip Tėvas turi gyvybę pats savyje, taip davė ir Sūnui turėti gyvybę pačiam savyje. Jis taip pat suteikė jam galią teisti, nes jis – Žmogaus Sūnus.““ (Jn 5, 19–23; 26–27)

Iš šio teksto galime suprasti, kad tėvų užduotis – parodyti savo vaikams tam tikrą gyvenimo būdą, o vaikai, kadangi yra atskiri nuo tėvų asmenys, turi būti gerbiami.

Jėzus buvo vaikas

„Jėzus augo išmintimi, metais ir malone Dievo ir žmonių akyse.“ (Lk 2, 52)

Juozapas ir Marija

„Pamatę jį, gimdytojai labai nustebė, ir jo motina jam tarė: „Vaikeli, kam mums taip padarei?! Štai tavo tėvas ir aš su sielvartu ieškome tavęs.““ (Lk 2, 48)

„Kūdikio tėvas ir motina stebėjosi.“ (Lk 2, 33)

Dievas yra su mumis

- „*Tepadaugina Viešpats savo malonių, jums ir jūsų vaikams.*“ (Ps 115, 14)¹
- „*Aš sodinau, Apolas laistė, o Dievas augino. Nieko nereiškia sodintojas nei laistytojas, bet tik augintojas – Dievas.*“ (1 Kor 3, 6–7)
- „*Mano Tėvas duoda jums iš dangaus tikrosios duonos.*“ (Jn 6, 32)
- „*Mes juk esame Dievo bendradarbiai, o jūs – Dievo dirva, Dievo statyba.*“ (1 Kor 3, 9)
- „*Dievas elgiasi su jumis kaip su sūnumis. O kurio gi sūnaus tėvas griežtai neauklėja?!*“ (Žyd 12, 7)
- „*Mokysiu tave ir rodysiu tau kelią, kuriuo turi eiti; tau patarsiu, lydėdamas tave akimis.*“ (Ps 32, 8)
- „*Ir štai aš esu su jumis per visas dienas iki pasaulio pabaigos.*“ (Mt 28, 20)

3.2 Tėvų pareigos pagal Katalikų Bažnyčios katekizmą, 2221–2231²

Santrumpos:

CA: *Centesimus annus*

FC: *Familiaris Consortio*

GE: *Gravissimum educationis*

GS: *Gaudium et Spes*

LG: *Lumen Gentium*

2221. Santuokinės meilės vaisingumas nesibaigia vien vaikų gimdymu, bet apima ir jų moralinį auklėjimą ir dvasinį ugdymą. „*Tėvų auklėjimas yra toks svarbus, kad ten, kur jo nėra, vargiai kas kitas gali jį atstoti.*“ (GE 3) Ir tėvų teisė, ir pareiga auklėti vaikus yra pirmaelės ir neatimamos (plg. FC 36).

2222. Tėvai į savo vaikus privalo žiūrėti kaip į *Dievo vaikus* ir gerbti juos kaip *žmones*. Jie auklėja savo vaikus, kad tie laikytųsi Dievo Įstatymo, ir patys rodo pavyzdį, paklusdami dangiškojo Tėvo valiai.

2223. Už savo vaikų auklėjimą pirmiausia atsakingi tėvai. Tą atsakomybę iš pradžių jie paliudija *sukurdami šeimos židinį*, kuriame paprastai viešpatauja nuoširdumas, atlaidumas, abipusė pagarba, ištikimybė ir nesavanaudiškas paslaugumas. Šeimos židinyje yra tinkamiausia vieta *dorybėms ugdyti*. Čia išmokstama pasiaukojimo, sveiko mąstymo, savitvartos – tikrosios laisvės sąlygų. Tėvai privalo išmokyti vaikus „*materialines priemones ir instinktus palenkti vidinei ir dvasinei*“ plotmei (CA 36). Didi tėvų pareiga rodyti gerą pavyzdį vaikams. Mokėdami pripažinti savąsias klaidas vaikų akyse, jie sugebės geriau vadovauti vaikams ir taisyti jų elgesį: „*Ir jūs, tėvai, neerzinkite savo vaikų, bet auklėkite juos, drausmindami ir mokydami Viešpaties vardu.*“ (Ef 6, 4)

2224. Gimtieji namai yra natūrali aplinka parengti žmogų visuomeniniam solidarumui ir atsakomybei. Tėvai turi išmokyti vaikus saugotis pavojų ir atmetinų dalykų, gresiančių žmonių bendruomenei.

2225. Santuokos sakramento malone tėvai yra gavę pareigą ir privilegiją *evangelizuoti savo vaikus*. Būdami „*pirmi tikėjimo skelbėjai*“ (LG 11) savo vaikams, jie privalo kuo anksčiau juos

¹ Čia pateiktas vertimas iš prancūzų kalbos. Kun. Antano Rubšio vertime: „*Tepadaugina jus Viešpats – ir jus, ir jūsų palikuonis.*“ (Vert. past.)

² Katalikų Bažnyčios katekizmo teksto vertimas parengtas Lietuvos Vyskupų Konferencijos. Prieiga internetu: <https://katekizmas.lt/kbk/dalis3/skyrius2/poskyris2/skirsnis4>

supažindinti su tikėjimo slėpiniais ir dar visai mažus įtraukti į Bažnyčios gyvenimą. Šeimos gyvenimo aplinka gali išugdyti nuostatas, kurios visą tolesnį gyvenimą išliks gyvo tikėjimo prielaida ir jo atrama.

2226. *Ugdyti vaikų tikėjimą* tėvai turi pradėti nuo ankstyvos vaikystės. Ugdoma jau tada, kai šeimos nariai, gyvendami Evangeliją atitinkantį krikščioniškąjį gyvenimą, padeda vieni kitiems stiprinti savo tikėjimą. Šeimos katechezė pranoksta, papildo ir praturtina bet kurią kitą katechezės formą. Tėvų užduotis yra išmokyti savo vaikus melstis ir jiems atskleisti jų, kaip Dievo vaikų, pašaukimą (plg. LG 11). Parapija yra ir krikščioniškųjų šeimų eucharistinė bendruomenė, ir jų liturginio gyvenimo centras; ji tinkamiausia vaikų ir tėvų katechezės vieta.

2227. Vaikai savo ruožtu padeda tėvams *tapti šventesniems* (plg. GS 48, 4). Kartu ir pavieniui jie turi visada vieni kitiems didžiadvasiškai atleisti įžeidimo, barnių, neteisingumo, neištikimybės atvejais. Tai akina abipusės meilės jausmas. To reikalauja Kristaus meilė (plg. Mt 18, 21–22, Lk 17, 4).

2228. Kol vaikai maži, tėvų pagarba ir meilė pirmiausia reiškiasi uoliomis pastangomis juos auklėti, *pasirūpinti jų kūno ir dvasios reikmėmis*. Vaikams augant, ta pati pagarba ir atsidavimas skatina tėvus mokyti vaikus deramai naudotis savo protu ir laisve.

2229. Būdami labiausiai atsakingi už savo vaikų auklėjimą, tėvai turi teisę *jiems parinkti mokyklą*, kuri atitiktų tėvų įsitikinimus. Tai jų pagrindinė teisė. Tėvų pareiga pagal galimybę parinkti tokias mokyklas, kurios geriausiai juos pavaduotų auklėdamos vaikus krikščioniškai (plg. GE 6). Valdžios įstaigų pareiga yra garantuoti tą tėvų teisę ir sudaryti tinkamas sąlygas jai įgyvendinti.

2230. Suaugusių vaikų pareiga ir teisė yra *pasirinkti profesiją ir gyvenimo būdą*. Tegu jie imasi tos atsakomybės pasitikėdami savo tėvais, kurių nuomonės bei patarimo jie turėtų noriai teirautis ir išklaudyti, o tėvai tenebando daryti spaudimo, kai jų vaikai renkasi profesiją arba jaunikį bei nuotaką. Ta pareiga būti santūriems jiems nedraudžia, bet, priešingai, akina padėti vaikams protingais patarimais, ypač kai tie rengiasi kurti šeimą.

2231. Kai kurie žmonės nesituokia norėdami pasirūpinti savo tėvais ar giminaičiais, labiau atsidėti profesijos reikalams arba dėl kitų gerbtinų motyvų. Jie gali labai daug prisidėti prie žmonijos gėrio.

3.3 Palyginimo apie sūnų palaidūną paaškinimas (kun. J-M. Petitclerc'as)

Evangelijoje randame tik du tekstus apie paauglius: palyginimą apie sūnų palaidūną ir apie du sūnus (3-ojo susitikimo malda). Mus labiausiai domina maištingas paauglys. Palyginimas apie sūnų palaidūną – tai šeimos istorija, kur neminima motina. Tėvas vienas pats išgyvena sunkumus dėl paauglio, jis nepajėgia sūnaus sulaikyti ir išsakyti savo jausmų. Sūnus palaidūnas tėvą šokdina: išsireikalauja pinigų. Tėvas buvo išmokęs sūnų gyvenimo peržvalgos: sūnus peržvelgia savo gyvenimą ir nusprendžia sugrįžti. Pastebime, kad sūnaus nebuvimas tėvą perkeičia: jis laukia, eina pasitikti (pas žydus tai neįsivaizduojama), apkabina, nurodo papjauti riebę veršiuką. Kitas sūnus, irgi paauglys, to nepakenčia. Tėvas stengiasi padėti jam suprasti, kad reikia nutraukti priklausomybės nuo tėvo ryšį. Pasakojimo pabaiga pavaizduota Šartro katedroje: tėvas paduoda vieno sūnaus ranką kitam.

3.4 Pasidalijimui komandoje

- Kokie mūsų santykiai su vaikais? Kuo pasižymi? Kuo esame patenkinti ir kuo ne? Paieškokime pavyzdžių.

- Duoti vaikams ir gauti iš jų. Kaip išgyvename šiuos mainus?

- Kokio (-ių) tikslo (-ų) siekiame ugdydami vaikus? Ko jiems trokštame?

- Kokį pavyzdį rodome savo vaikams: susidievinusių ar bendraujančių?..

- Knygos įžangoje, p. 10, pasakyta: „Bažnyčia yra saugotoja tokio mokymo, kuris gali tikti visiems ugdytojams.“ Kas mūsų vaikų ugdyme yra krikščioniška? Ką apie mūsų ugdymo būdą pasakytų nekrikščionys?

3.5 Klausimai prisėdimui

- Kuriais klausimais dėl vaikų auklėjimo savo poroje sutariame, o dėl ko nesutariame? Kaip pagerinti situaciją?

- Kaip sprendžiame nesutarimus?

3.6 Tekstas maldai. Sūnūs palaidūnas

Iš Evangelijos pagal Luką

15, 11–32

Jėzus kalbėjo toliau: „Vienas žmogus turėjo du sūnus. Kartą jaunesnysis tarė tėvui: ‚Tėve, atiduok man priklausančią palikimo dalį.‘ Tėvas padalijo sūnams turtą. Netrukus jaunėlis, susiėmęs savo dalį, iškeliavo į tolimą šalį. Ten, palaidai gyvendamas, išėikvojo savo lobį.

Kai viską išleido, toje šalyje kilo baisus badas, ir jis pradėjo stokoti. Tada nuėjo pas vieną šalies gyventoją ir stoji jam tarnauti. Tasai jį pasiuntė į laukus kiaulių ganyti. Jis geidė prikimšti pilvą bent ankščių jovalo, kurį ėdė kiaulės, tačiau nė to jam neduodavo. Tada susimąstė ir tarė: ‚Kiek mano tėvo samdinių apščiai turi duonos, o aš čia mirštu iš bado! Kelsiuos, eisiu pas tėvą ir sakysiu: ‚Tėve, nusidėjau dangui ir tau. Nesu vertas vadintis tavo sūnumi. Priimk mane bent samdiniu!‘ Jis pasiryžo ir iškeliavo pas tėvą.

Tėvas pažino jį iš tolo, labai susigraudino, pribėgo prie jo, puolė ant kaklo ir pabučiavo. O sūnūs prabilo: ‚Tėve, nusidėjau dangui ir tau. Nebesu vertas vadintis tavo sūnumi...‘ Bet tėvas įsakė tarnams: ‚Kuo greičiau atneškite geriausią drabužį ir apvilkite jį. Užmaukite jam ant piršto žiedą, apaukite kojas! Atveskite nupenėtą veršį ir papjaukite! Puotaukime, linksminkimės! Nes šis mano sūnus buvo miręs ir vėl atgijo, buvo pražuvęs ir atsirado.‘ Ir jie pradėjo linksmintis.

Tuo metu vyresnysis sūnus buvo laukuose. Eidamas namo ir prisiartinęs prie sodybos, išgirdo muziką ir šokius. Jis pasišaukė tarną ir paklausė, kas čia dedasi. Tas jam atsakė: ‚Sugrįžo tavo brolis, tai tėvas liepė papjauti nupenėtą veršį, kad sulaukė jo sveiko.‘ Tada šis supyko ir nenorėjo eiti namo. Tėvas išėjęs pradėjo vadinti jį vidun. O jis atkirto tėvui: ‚Štai jau tiek metų tau tarnauju ir niekad tavo įsakymo neperžengiau, o tu man nė karto nesi davęs nė ožiuko pasilinksminti su draugais. Bet vos tik sugrįžo šitas tavo sūnus, prarijęs tavąjį turtą su kekšėmis, tu tuojau jam papjovei nupenėtą veršį.‘ Tėvas atsakė: ‚Vaikeli, tu visuomet su manimi, ir visa, kas mano, yra ir tavo. Bet reikėjo puotauti bei linksmintis, nes tavo brolis buvo miręs ir vėl atgijo, buvo žuvęs ir atsirado!‘“

4. ANTRASIS SUSITIKIMAS „KELIAUTI SU VAIKAIS PIRMYN“

- 4.1 Kelio pradžioje
- 4.2 Pasidalijimui komandoje
- 4.3 Klausimai prisėdimui
- 4.4 Tekstas maldai

Prieš susitikimą perskaityti:

2 skyrių „Ugdymas – tai kelionė“ (p. 33–42)

4.1 Kelio pradžioje

„Palydėti iš vaikystės būklės, tos būklės, kurią galime apibūdinti kaip susiliejamą ir priklausymą nuo kito (mažas vaikas yra visiškai priklausomas nuo savo motinos, vedamas karšto troškimo vėl susilieti su ja), link būklės asmens, gebančio tarti žodį, užmegzti su kitais ryšį, pasipriešinti, dirbti, bendrauti ir pajėgaus išgyventi stipriausią bendravimo išraišką tarp dviejų asmenų – meilę... Štai ką apima ugdymas.“ Tai raktinis žodis, tačiau gerai suvokiame ir pakankamai gerai žinome, kad negana pasakyti, reikia parodyti. Daug tėvų pasakytų: „Tai taip akivaizdu, nereikia to nė sakyti, jis (ji) tai žino...“ Borisas Cyrulnikas, vaikų psichiatras, pabrėžia pamatinį žodžio vaidmenį, nes jis „modifikuoja net pačią žmogaus biologiją.“ Tekste užsimenama apie „starto aikštelę – mūsų pirminę būseną, būdingą kiekvienam iš mūsų“, tą susiliejamą būseną, iš kurios pamažu reikia ištrūkti, tam tikra prasme atsiskirti. Pastarųjų dešimtmečių tyrimai aiškiai parodė, kad kūdikis yra itin sąveikaujantis asmuo ir labai sparčiai tampa veikiančiuoju, tai yra jo pasaulis neapsiriboja grynai materialiu pasauliu, jo pasaulis kupinas prasmės, remiantis ženklais, pagrįstais vien suvokimu. Taip prasideda pirmo laipsnio laisvė skatulių atžvilgiu, kurios pasekmė – galimybė juos interpretuoti įvairiai ir klaidingai.

Supaprastintai, remiantis prieraišumo teorija, kūdikystės laikotarpio ir prieraišumo kokybės svarbą atsiskyrimo metu galima apibendrinti tokia formule: „Kas gerai prisiriša, gerai ir atsiriša!“

Kūdikui būti gerai „prisirišusiam“ reiškia jaustis saugiam, suprastam. Ką reiškia suprasti kūdikį? Ar tai nereikia suprasti jo poreikius visose srityse?

Žmogiškųjų santykių sudėtingumas yra nenuginčijamas ir neginčijamas faktas. Niekas neprieštarautų, kad bendrauti su kitu, būti kito suprastam ir jį suprasti yra labai sunku. Tėvų-vaikų santykiams tai irgi būdinga, ir jie dar sudėtingesni, nes pasireiškia kitaip. Kiek daug tėvų jaučiasi išmušti iš vėžių savo vaikų elgesio. Ir atvirkščiai, neretai ir tėvų elgsena išmuša iš vėžių jų vaikus. Tad tiek kaip tėvai, tiek kaip ugdytojai turime netaupydami laiko nuolat ar bent reguliariai permąstyti savo elgesį. Kiekvienas vaikas yra atskiras asmuo, kas puikiai tiko vienam vaikui, gali pasirodyti visai netaikytina kitam...

Vesti vaiką keliu reiškia eiti su juo drauge, palydėti jį jo keliu, o ne tuo, kurio mes norime ir / ar kurį jam numatėme (neretai tai būna kelias, kuriuo mums nepavyko eiti). Pastaruoju atveju vaikas tarsis imasi „pataisyti“ tėvus ir rizikuoja pats būti „remontuojamas“, narcisistinis objektas...

Akivaizdu, kad paties vaikų-tėvų santykių įkvėpimo neįmanoma išmokyti, išmokti ar primesti. Šis šaltinis yra Meilė, mylintis, geranoriškas žvilgsnis į vaiką. Žinoma, ir mylintys tėvai padaro klaidų, tačiau būtent dėl to, kad jie yra mylintys, tos klaidos turi ne tokias stiprias pasekmes. Meilė yra geriausias vedlys, vienintelis įmanomas taisytojas. Akivaizdu, kad palydėdami savo vaiką jo keliu, tėvai juda pirmyn savo pačių keliu. Stengtis tapti idealiais tėvais būtų utopiška, tačiau svarbu suvokti, kad vis iš naujo persvarstydami savo elgesį ir dirbdami su savimi, augame kartu su savo vaikais.

4.2 Pasidalijimui komandoje

- Kokį (-ius) planą (-us) esame numatę savo vaikui (-ams)?.. Kokią įtaką mūsų pačių istorija daro šiems planams?
- Ar mums pavyksta permąstyti savo laikyseną / elgesį? Su kokiais sunkumais susiduriame? Kokią poziciją galėtum užimti mano sutuoktinis?
- Laikas, kantrybė, išlaukimas vaikų atžvilgiu: kaip pritaikome tai savo elgesiui su vaikais?
- Kokia bendrai humoro ir džiaugsmo vieta mūsų namuose, šeimos santykiuose?

4.3 Klausimai prisėdimui

- Būti su vaiku, būti jam dėmesingam. Ką tai reiškia kiekvienam iš mūsų?
- Mano paties (pačios) laikysena bendrai ištikus konfliktams ir ištikus konfliktui su vaikais.
- „Ugdyti visuomet reiškia mokytis gyventi tiesoje. O tam tenka su jaunuoliu nukeliauti netrumpą kelią...“ Ar mes, kaip tėvai, esame tiesoje savo vaikų atžvilgiu? Kokių sunkumų, kokių prieštaravimų iškyla?

4.4 Tekstas maldai. Jūs mokate savo vaikams duoti gerų daiktų

Iš Evangelijos pagal Matą

7. 7–12

„Prašykite, ir jums bus duota, ieškokite, ir rasite, belskite, ir bus jums atidaryta. Kiekvienas, kas prašo, gauna, kas ieško, randa, ir beldžiančiam atidaroma. Argi atsiras iš jūsų žmogus, kuris savo vaikui, prašančiam duonos, duotų akmenį?! Arba jeigu jis prašytų žuvies, nejaugi paduotų jam gyvatę? Jei tad jūs, būdami nelabi, mokate savo vaikams duoti gerų daiktų, juo labiau jūsų dangiškasis Tėvas duos gera tiems, kurie jį prašo. Tad visa, ko norite, kad jums darytų žmonės, ir jūs patys jiems darykite; nes tai yra Įstatymas ir Pranašai.“

5. TREČIASIS SUSITIKIMAS „BŪTI AUTORITETU“

5.1 Autoriteto samprata

5.1.1 Autoritarinis autoritetas

5.1.2 Nusišalinęs autoritetas

5.1.3 Ugdantysis autoritetas

5.2 Papildomi tekstai

5.2.1 Prancūzijos civilinis kodeksas. Apie tėvų autoritetą vaiko asmens atžvilgiu

5.2.2 Lietuvos Respublikos civilinis kodeksas. Tėvų valdžia.

5.3 Palyginimo apie du sūnus paaiškinimas

5.4 Pasidalijimui komandoje

5.5 Klausimai prisėdimui

5.6 Tekstas maldai. Palyginimas apie vynuogyną ir du sūnus

Prieš susitikimą perskaityti:

3 skyrių „Būti autoritetu“ (p. 43–47)

„Per santykį su autoritetu, duodančiu leidimus ir draudimus, padedama augti ir bręsti... Taip ugdoma atsakomybė.“ (p. 43)³

5.1 Autoriteto samprata

Autoritetas⁴ – toks paplitęs žodis... Jam neretai priskiriamos negatyvios konotacijos, todėl autoritetą atmeta tie, kurie sieja jį su karikatūrišku suvaržančio, draudžiančio, baudžiančio įvaizdžiu... Jie atsisako tokį įvaizdį priimti. Pastebime, kad autoritetas įsivaizduojamas labai įvairiai, ir jo apibūdinimai smarkiai kito per pastaruosius dešimtmečius...

Labai išsamiam straipsnyje pavadinimu „**Trys šiuolaikinės autoriteto sampratos**“ (www.cahiers-pédagogiques.com, 2006 m. kovo 28 d.)⁵ Bruno Robbes’as paaiškina, kad „apie autoriteto sąvoką kalbama visose visuomenės gyvenimo srityse. Viena vertus, politikų ir žiniasklaidos pasisakymai pateikiami tarsi viešosios nuomonės atspindys, kita vertus, rengiami pranešimai, vyksta prieštaringi debatai tarp skirtingų humanitarinių ir socialinių mokslų sričių (filosofijos, sociologijos, psichologijos, psichoanalizės, edukologijos). (...) Išanalizavus šiuos įvairius pasisakymus, iškyla trys autoriteto sampratos, kurias pavadinsime: „autoritarinis autoritetas“, „nusišalinęs autoritetas“ ir „ugdantysis autoritetas“. (...) Visos trys autoriteto sampratos šiuo metu koegzistuoja drauge, neretai netgi pasigirsta vieno ar kito visuomenės veikėjo ar vadovo kalbose. Vadinamoji autoritarinė laikysena buvo socialinio sutarimo dalis iki simbolinės 1968-ųjų datos, nors jau Prancūzijos didžiosios revoliucijos laikais suabejota transcendentiško principu, kuriuo ji grindžia savo teisėtumą. Nusišalinusio autoriteto šalininkai savo mintis ir kai kurias praktikas pradeda skleisti septintajame dešimtmetyje, patriarchalinio modelio krizės momentu. Šios sampratos įsivyravimo tąsa yra šiuolaikinis suabejojimas visuomenės normomis,

³ Kadangi šis skyrius knygoje gana trumpas, čia pateikiame kitą gan išsamų tekstą apie autoritetą.

⁴ Prancūzišką žodį *autorité* šioje knygelėje verčiu žodžiu *autoritetas*, Dabartinės lietuvių kalbos žodynas teikia tokią žodžio *autoritetas* reikšmę: „visuotinai pripažinta reikšmė, įtaka; ją turintis asmuo ar įstaiga“. Kiti vertimo variantai – *viršenybė, valdžia, tėvų valdžia, vadovavimas, įtaka* etc. – išreiškia tik atskirus šio žodžio aspektus, jie labiau įprasti mūsų vartosenoje, bet žodis *autoritetas* apima platesnę reikšmę. (Vert. past.)

⁵ Visas straipsnio tekstas internete: <https://www.cahiers-pedagogiques.com/Les-trois-conceptions-actuelles-de-l-autorite> (Vert. past.)

daugelio suaugusiųjų individualistiniai siekiai, tam tikras vaikų ir jaunimo ugdymo tiek šeimoje, tiek mokykloje stygius. Tuo tarpu ugdantysis autoritetas iškyla tik dabar kaip sudėtingas, tačiau būtinas atsakas demokratinių idėjų perdavimo ir įsitvirtinimo situacijoje.“

5.1.1 Autoritarinis autoritetas

„Kai politikai, žiniasklaida ir visuomenė vartoja žodį „autoritetas“, jie dažniausiai turi omenyje autoritarinį autoritetą. Kitaip sakant, autoritarinė samprata yra būdinga bendrai vartojam terminui „autoritetas“. Tam tikrų pareigų, tam tikro statuso institucijoje turėtojas valdo kitus, tikėdamasis besąlygiško paklusnumo kaip pavaldumo išraiškos. Toks siekis valdyti yra siekis išlaikyti nediskutuotiną vadžią, turėti kitam absoliučią įtaką kaip tam tikrą visagališkumo išraišką. Taip viršesniojo valia primetama vienašališkai, be aptarimų ar paaiškinimų, per jėgas, o ne tarpusavio santykį. Nesant bendravimo ir tuo labiau pritarimo į kitą nežvelgiama kaip į subjektą.

Autoritarinis autoritetas remiasi įvairiomis priemonėmis: fizinės jėgos naudojimu, įvairiu psichologiniu spaudimu asmeniui, naudojantis žavėjimu (taip vadinamas charizmatiškas autoritetas), kaltinimu ar šantažavimu meilės tema, paskatinant apleidimo baimę. (...) Ir nors autoritariniu modeliu rimtai abejojama, jis nepaliauja žavėjęs, mitinis „aukso amžius“ mums ir toliau nepaliaujamai pateikiamas kaip vienintelis išsigelbėjimas. Sąmoningai susiedami praeitį ir autoritetą žiniasklaidos atstovai ir vadovaujantieji vargiai pajėgia tiesti kelius šiandieniniam modeliui. Ekranuose į vieną suliejamas nostalgiškas autoriteto atvaizdavimas ir įsivaizduojamos gerovės potyris, vengiant apsvarstyti realią dabartinę autoriteto tikrovę ir jo vadovaujamųjų emocinę savijautą.“

Iš šio aprašymo gerai matome, kaip pačiai visuomenei sunku apibrėžti ir pateikti aiškia autoriteto sampratą. Toliau Bruno Robbes'as rašo:

5.1.2 Nusišalinęs autoritetas

„Pagaliau, laimei, pasibaigus patriarchalinio autoriteto modelio epochai, kaip uraganas išsiveržė galingas regimų visuomenės normų vengimo judėjimas, kuris susilpnino tradicinę tvarką institucijose ir tuo pačiu sulaužė lig tol galiojusį socialinį konsensą. Nuo antrosios dvidešimtojo amžiaus pusės stebime individualistinių siekių gausėjimą socialinių ryšių mažėjimo sąskaita. (...) Visuomenės pamatine ląstele tapo individas kaip aukščiausia vertybė. Būdamas laisvas ir nepriklausomas, jis renkasi, kam priklausyti arba niekam nepriklausyti; jo veikimo varikliu tampa savirealizacijos siekis, troškimai, kuriuos reikia bematant patenkinti. Nebebūdamas pasiruošęs kentėti suvaržymų, ribojančių jo laisvą pasirinkimą, jis pats tampa savų normų nustatytoju. (...) Tad susiduriame ne tiek su autoriteto krize, kiek su normų prasmės krize, ne dėl normų nebuvimo, bet atvirkščiai, dėl to, kad **taisyklių ir normų yra per daug, ir suaugusieji, nebeturėdami orientyrų, nebepajėgia jų perteikti**. Matydami, koks suaugusiųjų santykis su normomis, suvokiame, ką jie perteikia, sąmoningai ar ne, kitai kartai. Tad suaugusiųjų atsisakymas įsiterpti, pasiteisinant, kad kiekvienas vadovaujasi savomis taisyklėmis, yra laikysena, būdinga nusišalinusiam autoritetui, vaikams ir jaunimui skirtas ženklas. **Taigi, pagal tai, koks suaugusiųjų santykis su normomis, galime suprasti ir koks šiuolaikinio jaunimo santykis su normomis**.

Tie patys autoriai pastebi, kad ugdymo srityje tiek tėvams, tiek mokytojams ir auklėtojams vis sunkiau sekasi nustatyti ribas vaikams ir jaunuoliams, pavyzdžiui, tinkamu laiku ištarti svarų ir struktūruojantį „ne“, reikalingą padėti subręsti.“ Galima kalbėti apie „perdavimo iš kartos į kartą krizę, giminytės ryšio krizę, nes jaunuoliai nebesijaučia esą savą vietą, skirtingą nuo suaugusiųjų vietos, užimantys subjektai. Taigi, darosi nebeaišku, kur yra riba tarp suaugusiųjų ir vaikų. Suaugusieji nebesilaiko asimetrijos, priderančios jiems dėl jų padėties kartų atžvilgiu. Kartais net susikeičiama vietomis: vaikas, „šeimos galva“, taria paskutinį žodį arba paliktas sau paauglys tuščiai mėgina pats nusistatyti ribas, rizikuodamas pasiduoti autoriteto formoms, darančioms daug

žalingesnę įtaką nei silpnas ar atmetas autoritetas. Daugelis suaugusiųjų, nuolat vengdami bet kokios konfliktinės situacijos (iš baimės nebūti mylimi), palieka jaunuolį su apleistumo nerimu širdyje (jis jaučiasi nematomas, ignoruojamas) arba susilieji baime (bijo būti per daug priklausomas nuo kitų, besikišančių į jo gyvenimą). (...)

Viso to pasekmė: suaugusiųjų patiriamos problemos mėginant parodyti autoritetą jaunimui visų pirma yra susijusios su tuo, kad jie trūksta įtinamumo, nėra pakankamai tvirti, kad kalbėtų svariai. (...)

Taigi, autoritarinio autoriteto krizė, kaip ir suvokimas, kad išsilaisvinimas iš visų draudimų yra tik iliuzija, skatina skubiai ieškoti naujo patikimo modelio, nes žmogaus brandai autoritetas yra funkcinė būtinybė, „neišvengiamai reikalinga žmonių bendrabūviui.“

Vien tik ugdantysis autoritetas atrodo pajėgus atverti naujus horizontus.“

5.1.3 Ugdantysis autoritetas

„Manydamas, kad „autoritetas, valdžia ir atsakomybė yra pamatiniai ir nepakeičiami instituciniai aspektai“, Jacques’as Ardoino parodo, kad esame perėję nuo „autoriteto kaip savybės“ prie „autoriteto kaip santykio“, jis tai vadina „derybiniu autoritetu“. Taigi, asmenų, kurių atžvilgiu išreiškiamas autoritetas, dalyvavimas yra pagrindinė efektyvumo sąlyga. Fernand’as Oury ir Jacques’as Painas pabrėžia veikimą: „tas, kuris parodo autoritetą, (...) nėra autoritaras. Autoritetas kyla iš kompetencijos, ir vaikai tai atpažįsta. Be to, toks autoritetas turi būti išreikštas regimais veiksmais.“ (...)

Autoritetui, kuris anksčiau buvo savaimė suprantamas, dabar reikia kalbėtis, paaiškinti, net derėtis, idant gautų sutikimą iš tų, kuriems jis vadovauja.

Šia prasme ugdymo filosofai propaguoja ugdantįjį autoritetą. (...) Sekdami jais mokymo institucijų praktikai, kai kurie edukologijos specialistai pateikia šio naujojo ugdančiojo autoriteto pagrindus. (...) Ugdančiojo autoriteto užduotis – leisti moksleiviui „mąstyti pačiam“, sukuriant jam sąlygas „kritiškai vertinti tikrovę“.

Žmogiškosios autoriteto kaip santykio kūrimo ištakos priklauso psichologų, psichoanalitikų, vaikų ir paauglių psichiatrų sričiai. Daugelis sutaria, kad būtent suaugusieji privalo perduoti gaires, nustatyti svarias ribas, palaikyti konfliktą, idant būtų sutvirtinta vaiko ar jaunuolio kaip savarankiško asmens psichologinė struktūra. Tie patys psichologai ir psichoanalitikai tuo pačiu tvirtina, kad absoliučiai reikalinga autoriteto, „neužteršto“ autoritariniais metodais ir iš tiesų ugdančio, samprata. Jie pabrėžia simbolinę žodžių reikšmę, tėvišką viršenybę, nes kai vaikui ar paaugliui trūksta draudimų, jis susiduria su apleistumo baime (suaugusieji jam siūlo pačiam savyje ieškoti ribų) arba su susilieji baime (kai „viliojantys“ suaugusieji palaiko su juo tarpusavio priklausomybės ryšį). Būtent suaugusiesiems priklauso įgyvendinti skirtingumą, palaikyti ryšį ir vengti jo nutraukimo, nepatenkant nei į viliojimo, nei į atsiribojimo poziciją.“

Toliau mėginamas apibrėžti ugdantįjį autoritetą, Robbes’as aiškina: „Etimologiškai autoritetas dabar apibrėžiamas pagal naują logiką, kuri pranoksta esamas alternatyvas – autoritarinį autoritetą ir nusišalinusį autoritetą – vedančias į akligatvį. Jis atsiskleidžia žmoguje kaip psichologinis ir tuo pačiu santykio (socialinis) reiškinys, turintis trigubą vieną nuo kitos neatsiejamą reikšmę: būti autoritetu (funkcinis autoritetas – potestas⁶), turėti autoritetą (savimi besiremiantis autoritetas – auctor⁷ – ir kitą auginantį – augere⁸) ir rodyti autoritetą (gebėjimais ir kompetencijomis grįstas autoritetas). (...)

⁶ Potestas (lot.) – jėga, galia, valdžia, pareigos etc. (Vert. past.)

⁷ Auctor (lot.) – autorius, įkvėpėjas, puoselėtojas, mokytojas etc. (Vert. past.)

⁸ Augere (lot.) – auginti, aprūpinti, puoselėti, palaikyti etc. (Vert. past.)

Autoritetas neįgyjamas vieną kartą visiems laikams. Jis įtvirtinamas pagal situaciją, nuolat subtiliai stengiantis rasti pusiausvyrą tarp būti, turėti ir rodyti autoritetą.

Pirmoji reikšmė – funkcinis autoritetas (potestas) – yra „valdymas, kurio imasi kai kurie asmenys pagal savo užimamas pareigas nustatytoje institucijoje.“ (pagal Encyclopaedia Universalis, 1995, p. 2) Funkcinis autoritetas – teisėta valdžia, susisusi su institucija – yra tai, kas statiška, tam tikras, iš anksto numatytas būvis. Jis nediskutuotinas, bet nepakankamas, priklausantis galimybių sričiai: nors jis yra anksčiau už asmenį, asmeniui tik jo nepakanka užtikrinti efektyvų autoriteto įgyvendinimą. Todėl paaiškėja, kodėl jis painiojamas su galia. Jei autoriteto turėtojas laikosi tik tokios jo reikšmės, jis rizikuoja savo pagal funkcijas užimamą padėtį paversti sustabarėjusiu veikimu, galinčiu pastūmėti į jėgos, galios naudojimą. O gerai žinome, kad toks institucinis smurtas dažniausiai sukelia moksleivių smurtingą pasipriešinimą.

Patikslinkime kelis dalykus. Visų pirma, funkcinis autoritetas mokykloje yra susijęs ir su kartu skirtumu, ir su instituciniu statusu. Dėl kartų asimetrijos autoritetas kreipia į atskyrimą „suaugęs / vaikas“, taip padedami pamatai ugdymo galimybei. Tai reiškia, kad suaugusio ir vaiko būklei bei jų amžiui būdingas skirtingumas sukuria terpę autoritetu grįstam ryšiui. Iš vienos pusės – „suaugusiųjų pasaulis“, apimantis mokytojus ir tėvus, iš kitos pusės – „vaikų pasaulis“. Tarp šių dviejų pasaulių neįmanomas elgesys kaip „lygaus su lygiu“ („aš nesu jų draugelis“). Ši pirminė asimetrija netgi sukuria ugdymo ryšį mokykloje, dar neapibrėžus mokytojo ir mokinio statuso. Ji yra išankstinė sąlyga, leidžianti suaugusiajam perteikti savo turimą kultūrą plačiaja prasme. Šia prasme suaugusieji laiduoja laikymąsi visuomeninio gyvenimo pamatinių antropologinių draudimų (dėl smurto, kraujomaišos, parazitavimo), užtikrinančių visuomenės, kuriai jie priklauso, gyvavimą, išlikimą ir ilgaamžiškumą. (...)

Antroji reikšmė – autorius autoritetas, pagrindžiantis pats save ir auginantis kitą – mus kreipia į žodžio „auctor“ prasmę. Turėti autoritetą pačiam kaip asmeniui reiškia turėti pakankamą pasitikėjimą savimi, pakankamai būti savo paties gyvenimo šeimininku, gebančiu susidurti su kitu, turinčiu tam tikrų žinių ir tam tikrų trūkumų, stengiantis atverti jam dar neišvaikščiotus kelius į savarankiškumą, padėti atlikti veiksmus, leidžiančius jam pačiam būti savo paties autoriumi, o tam reikia nemažai laiko. Turintis tokį autoritetą yra kaip geranoriškas tėvas, nes jis kaip tėvas padeda kitiems tapti savimi, sutikdamas būti savo vaikų pranoktas. Galiausiai būdamas gerai integravęsis visuomenėje, toks asmuo vis dėlto sugeba pažvelgti iš šalies nauju žvilgsniu. Jis ilgam išsaugo autoritetą, jei pats sugeba išlikti šiek tiek vaiku. (...)

Pats žodis autoritetas turi dvigubą šaknį. „Lotynų kalbos žodis auctoritas kyla iš žodžio auctor (autorius) šaknies ir susilieja su veiksmazodžiu augere (auginti, puoselėti).“ Kadangi auctor pats remiasi savimi, jis rūpinasi ir kitiems parodyti kelią į savarankiškumą. Jis gali rodyti tokį autoritetą, kuris augina, padeda kitam bręsti, jį pakylėja, moko ir leidžia jam atlikti veiksmus, padedančius mėginti pačiam būti autoriumi. Paremtas antropologine kartų ir giminystės ryšio asimetrija, toks autoritetas leidžia perduoti tradiciją, neatmesdamas nei priimančiojo sutikimo, kurio reikalauja perdavimas, nei „kūrimo problemos“. (...)

Trečioji reikšmė – autoritetas visų pirma yra funkciniai gebėjimai, žinios, kurias žmogus panaudoja veikdamas, turėdamas ryšį tam tikromis aplinkybėmis. (...) Taigi, su autoritetu susijęs esminis veikimo klausimas, tai yra gebėjimas veikti; (...) verbalinis ir neverbalinis bendravimas (žvilgsnis, gestai, distancija....) vaidina pagrindinį vaidmenį perteikiant autoriteto žinią. (...)

Siūlome tokį apibrėžimą kaip santykio su autoritetu ir jo bruožų sintezę: „Autoritetas yra **funkcinis asimetrinis santykis**, kuriame autorius, turėdamas reikiamų žinių, panaudodamas jas konkrečiomis aplinkybėmis, išreiškia norą daryti **įtaką** kitam, kurį laiko subjektu, siekdamas savo ruožtu be jokios fizinės prievartos susilaukti **pripažinimo**, kad jo daroma įtaka padeda tam kitam būti savęs paties autoriumi.“

Mes norime pabrėžti abipusiškumo svarbą autoriteto įteisavimo procese: „**Abipusis, sutartas pripažinimas** yra pagrindinis autoriteto įteisavimo proceso aspektas.“ Patvirtiname, kad taip suprantamas „autoritetas yra iš esmės ugdantysis.“

„Šiandien vaikams ir paaugliams labiausiai reikia sutikti pasitikėjimo vertybų suaugusiųjų.“

5.2 Papildomi tekstai

5.2.1 Prancūzijos civilinis kodeksas. Apie tėvų autoritetą⁹ vaiko asmens atžvilgiu

371 straipsnis

Bet kokio amžiaus vaikas privalo gerbti savo tėvą ir motiną.

371-1 straipsnis

Tėvų autoritetas yra teisių ir pareigų visuma, jo tikslas – vaiko interesai.

Jis priklauso tėvams iki vaiko pilnametystės arba emancipacijos pradžios, idant jie užtikrintų vaikui saugumą, rūpintųsi jo sveikata ir elgesiu, užtikrintų ugdymą ir tinkamą raidą, rodydami jo asmeniui prideramą pagarbą.

Tėvai, atsižvelgdami į amžių ir pasiektą brandą, įtraukia vaiką į su juo susijusius sprendimus.

371-2 straipsnis

Kiekvienas iš tėvų prisideda prie vaiko išlaikymo ir ugdymo atsižvelgdamas į savo, antrojo iš tėvų išgales ir vaiko poreikius.

Ši pareiga ne visiškai išnyksta vaikui tapus pilnamečiu.

371-3 straipsnis

Vaikas, be tėvo ir motinos sutikimo, negali palikti tėvų namų ir negali būti iš jų paimtas, nebent įstatymo nustatytos būtinybės atveju.

371-4 straipsnis

Vaikas turi teisę palaikyti asmeninius ryšius su savo artimiausiais giminaičiais. Įgyvendinti šią teisę gali būti sutrukdyta tik dėl vaiko interesų.

Jei tai atitinka vaiko interesus, šeimos reikalų teisėjas nustato vaiko bendravimo su trečiuoju asmeniu, kuris yra vienas iš tėvų arba ne, formą, ypač jei šis trečiasis asmuo pastoviai gyvena su vaiku ir vienu iš jo tėvų, rūpinosi jo ugdymu, išlaikymu ar įsikūrimu ir užmezgė su juo tvirtus emocinius ryšius.

371-5 straipsnis

Vaikas negali būti atskirtas nuo savo brolių ir seserų, nebent kitaip yra neįmanoma arba dėl jo interesų reikalingas kitoks sprendimas. Jei reikia, teisėjas nustato, kokie turi būti asmeniniai ryšiai tarp brolių ir seserų.

1 skyrius. Tėvų autoriteto įgyvendinimas
1 paragrafas. Bendrosios nuostatos

372 straipsnis

Tėvas su motina kartu įgyvendina tėvų autoritetą.

⁹ Lietuvos Respublikos civiliniame kodekse vartojama terminas „Tėvų valdžia“, Prancūzijos civilinio kodekso straipsnių vertime palikau terminą „Tėvų autoritetas“. (Vert. past.)

Tokiais atvejais, kai vieno iš tėvų tėvystė vaiko atžvilgiu nustatyta praėjus daugiau nei metams nuo vaiko gimimo, o kito – anksčiau, pastarasis vienas pats įgyvendina tėvišką autoritetą. Tas pats galioja ir kai teisiškai deklaruojama antrojo iš tėvų tėvystė vaiko atžvilgiu.

Vis dėlto tėvas ir motina abu gali įgyvendinti tėvų autoritetą, pateikę bendrą pareiškimą, adresuotą aukščiausiosios instancijos teismo vyriausiajam sekretoriui arba gavę šeimos reikalų teisėjo sprendimą.

372-3 straipsnis

Geros valios trečiųjų asmenų atžvilgiu kiekvienas iš tėvų, kai tenka vienam išreikšti įprastą tėviško autoriteto veiksmą dėl vaiko, raginamas elgtis bendru sutarimu.

373 straipsnis

Teisė įgyvendinti tėvišką autoritetą atimama iš tėvo ar motinos, kuris nepajėgus išreikšti savo valios dėl neveiknumo, nebuvimo ar kitų priežasčių.

373-1 straipsnis

Jei tėvas ar motina miršta arba vienam iš jų atimta teisė įgyvendinti tėvišką autoritetą, antrasis iš tėvų jį įgyvendina vienas pats.

5.2.2 Lietuvos Respublikos civilinis kodeksas

Trečioji knyga. Šeimos teisė
IV dalis. Vaikų ir tėvų tarpusavio teisės ir pareigos
XI skyrius. Tėvų teisės ir pareigos vaikams

Pirmasis skirsnis TĖVŲ VALDŽIA¹⁰

3.155 straipsnis. Tėvų valdžios turinys

1. Vaikai iki pilnametystės ar emancipacijos yra tėvų prižiūrimi.
2. Tėvai turi teisę ir pareigą dorai auklėti ir prižiūrėti savo vaikus, rūpintis jų sveikata, išlaikyti juos, atsižvelgdami į jų fizinę ir protinę būklę sudaryti palankias sąlygas visapusiškai ir harmoningai vystytis, kad vaikas būtų parengtas savarankiškam gyvenimui visuomenėje.

3.156 straipsnis. Tėvų valdžios lygybė

1. Tėvo ir motinos teisės ir pareigos savo vaikams yra lygios.
2. Tėvai turi lygias teises ir lygias pareigas savo vaikams, nesvarbu, ar vaikas gimė susituokusiems, ar nesusituokusiems tėvams, jiems santuoką nutraukus, teismui pripažinus ją negaliojančia ar tėvams gyvenant skyrium.

3.159 straipsnis. Privalomas tėvų valdžios vykdymas

1. Tėvo ar motinos atsisakymas nuo teisių ir pareigų savo nepilnamečiams vaikams negalioja.
2. Už vaiko auklėjimą ir priežiūrą tėvai atsako bendrai ir vienodai.
3. Tėvų valdžia negali būti naudojama priešingai vaiko interesams.
4. Už tėvų valdžios nepanaudojimą taikoma teisinė atsakomybė, numatyta įstatymuose.

¹⁰ Čia pateikiamos ištraukos iš Lietuvos Respublikos civilinio kodekso, kuriose kalbama apie panašius dalykus, kaip ištraukose iš Prancūzijos civilinio kodekso. Visiško atitikimo nėra. (Vert. past.)

Antrasis skirsnis VAIKŲ TEISĖS IR PAREIGOS

3.162 straipsnis. Vaikų pareigos

Vaikai turi gerbti tėvus ir tinkamai atlikti savo pareigas.

3.164 straipsnis. Nepilnamečio vaiko dalyvavimas užtikrinant jo teises

1. Kai sprendžiamas bet koks su vaiku susijęs klausimas, vaikas, sugebantis suformuluoti savo pažiūras, turi būti išklašytas tiesiogiai, o jei tai neįmanoma, – per atstovą ir priimant sprendimą į jo norus turi būti atsižvelgta, jei tai neprieštarauja paties vaiko interesams. Sprendžiant klausimą dėl globėjo (rūpintojo) paskyrimo ar įvaikinimo, į vaiko norus turi būti atsižvelgiama išskirtinai.

2. Jei vaikas mano, kad tėvai pažeidinėja jo teises, jis turi teisę savarankiškai kreiptis gynybos į valstybinę vaiko teisių apsaugos instituciją, o nuo keturiolikos metų – ir į teismą.

Trečiasis skirsnis ASMENINĖS TĖVŲ TEISĖS IR PAREIGOS

3.165 straipsnis. Tėvų asmeninių teisių ir pareigų turinys

1. Tėvai turi teisę ir pareigą auklėti savo vaikus ir yra atsakingi už savo vaikų auklėjimą ir vystymą, privalo rūpintis savo vaikų sveikata, jų dvasiniu ir moraliniu ugdymu. Tėvai atlikdami šias pareigas turi pirmumo teisę prieš kitus asmenis.

2. Tėvai privalo sudaryti sąlygas savo vaikams mokytis iki įstatymuose nustatyto amžiaus.

3. Visus klausimus, susijusius su vaikų auklėjimu, sprendžia abu tėvai tarpusavio susitarimu. Jeigu tėvai nesusitaria, ginčijamą klausimą sprendžia teismas.

3.168 straipsnis. Vaiko gyvenamoji vieta

1. Nepilnamečio vaiko gyvenamoji vieta nustatoma pagal šio kodekso antrosios knygos normas.

2. Vaikas negali būti išskirtas su tėvais prieš jo norą, išskyrus šioje knygoje numatytus atvejus.

3. Tėvai turi teisę reikalauti gražinti jiems nepilnamečius vaikus iš kiekvieno asmens, laikančio juos pas save ne pagal įstatymą ar teismo sprendimą.

3.172 straipsnis. Kitų giminaičių bendravimas su vaiku

Tėvai (jei jų nėra – globėjai (rūpintojai) turi sudaryti sąlygas vaikams bendrauti su artimaisiais vaiko giminaičiais, jeigu tai atitinka vaiko interesus.

XII skyrius. Turtinės vaikų ir tėvų tarpusavio teisės ir pareigos

Antrasis skirsnis VAIKŲ IR TĖVŲ TARPUSAVIO IŠLAIKYMO PAREIGOS

3.192 straipsnis. Tėvų pareiga materialiai išlaikyti savo vaikus

1. Tėvai privalo materialiai išlaikyti savo nepilnamečius vaikus. Išlaikymo tvarka ir forma nustatoma bendru tėvų susitarimu.

2. Išlaikymo dydis turi būti proporcingas nepilnamečių vaikų poreikiams bei jų tėvų turtinei padėčiai ir užtikrinti būtinas vaikui vystytis sąlygas.

3. Materialinį išlaikymą savo nepilnamečiams vaikams privalo teikti abu tėvai proporcingai savo turtinei padėčiai.

5.3 Palyginimo apie du sūnus paaiškinimas (kun. J-M. Petitclerc'as)

Tai istorija apie tėvą ir du jo sūnus. Kaip ir palyginime apie sūnų palaidūną, susiduriame su dviem paaugliais: paklusniu ir maištaujančiu. Paklusnus paauglys sako, kad eis į vynuogyną, ir nenuėina, o maištingasis paauglys pasako, kad neis, bet apsvarsto savo atsakymą ir nueina į vynuogyną, nes suvokia, kad ten jo reikia. Tai jis labiausiai išjudina reikalus.

Abiejuose palyginimuose tas, su kuriuo tėvas patiria daugiausia sunkumų, labiausia išmoko jį tėvystės meno.

5.4 Pasidalijimui komandoje

- Ką manome apie tėvo Jeano-Marie Petitclerc'o pasisakymus apie autoritetą?
- Palankumas, nuoseklumas, tikslumas-teisingumas... Kokia mūsų laikysena? Ar pavyksta ją apmąstyti?
- Skirtumai tarp mūsų vaikų. Kuo jie pasireiškia? Kaip mes į tai reaguojame?

5.5 Klausimai prisėdimui

- Kitas „parodo autoritetą“ kitaip nei aš. Ar priimu tai? Ar pakalbame apie tai?
- Ar galima sakyti, kad mūsų poroje yra vaidmenų pasiskirstymas? Ar kiekvienas mūsų tuo patenkintas? Kaip galima tai pagerinti?

5.6 Tekstas maldai. Palyginimas apie vynuogyną ir du sūnus

Iš Evangelijos pagal Matą

21, 28–32

„Kaip jūs manote? Vienas žmogus turėjo du sūnus. Kartą jis kreipėsi į pirmąjį, sakydamas: ‚Vaike, eik ir padirbėk šiandien vynuogyne.‘ Šis atsakė: ‚Nenoriu‘, bet vėliau apsigalvojo ir nuėjo dirbti. Paskui tėvas kreipėsi į antrąjį sūnų tais pačiais žodžiais. Šis jam atsakė: ‚Einu, viešpatie‘, bet nenuėjo. Katras iš jų įvykdė tėvo valią?‘ Jie atsakė: ‚Pirmasis‘. Tuomet Jėzus tarė jiems: ‚Iš tiesų sakau jums: muitininkai ir ištvirkėlės greičiau už jus pateks į Dievo Karalystę. Nes Jonas atėjo pas jus teismo keliu, bet jūs netikėjote juo. O muitininkai ir ištvirkėlės tikėjo. Bet jūs, nors tai matėte, nė vėliau neapsigalvojote ir netikėjote juo‘.

6. KETVIRTASIS SUSITIKIMAS „PRIIMTI SAVO VAIKUS“

- 6.1 Vaiko savivertės stiprinimas
- 6.2 Pasidalijimui komandoje
- 6.3 Klausimai prisėdimui
- 6.4 Tekstas maldai

Prieš susitikimą perskaityti:

4 skyrių „Ugdymas – skirtingumo ir panašumo patirtis“ (p. 49–55)

6.1 Vaiko savivertės stiprinimas

Kitoniškumo klausimas ypač dominuoja paauglystės metais. Nori to ar nenori, paauglys susiduria su nemažais pokyčiais ir permainomis. Tad jam tenka užduotis integruoti tą savo kitoniškumą, naująjį savo įvaizdį ir veikti su juo... Naujoji tapatybė nesusiformuoja akimirksniu. Šiuo pereinamuoju laikotarpiu vyrauja normalumo tema: ko aš vertas? Ar esu kam nors svarbus? Kitoniškumo problema slypi visuose šiuose klausinėjimuose, ir paauglys mėgina rasti atsaką bei suvokti savo vertingumą. Gauti atsakymai jam bus pamatiniai – arba nuramins, arba bus naujo klausinėjimo ir nerimo šaltinis.

Visą gyvenimą siekiame mūsų vertės patvirtinimo. Philippe’as Jeammet pabrėžia, kad „iš tiesų užduotis yra ne būti stipresniam ar silpnesniam už kaimyną, tačiau įgyvendinti savo potencialias galimybes atsižvelgiant į turimus gabumus.“

Germainas Duclos (2000) apibrėžia savivertę kaip savo asmens vertės, pripažįstamos sau įvairiose srityse, suvokimą. Tai nuostatų ir įsitikinimų visuma, leidžianti mums susidurti su pasauliu. Savivertė apima savo stipriųjų pusių, patiriamų sunkumų ir asmeninių ribų suvokimą. Ji reiškia, kad bendrai sau, kaip individui, ir svarbiose gyvenimo srityse, pripažįstame teigiamą vertę. Savivertė kinta cikliška, ji nėra visuomet pastovi, bet kintanti, kaip ir gyvenimas. Savivertę gausiai lemia kitų požiūris į mus (vaikai ir paaugliui – tėvų, brolių, seserų, giminaičių, bendraamžių, mokytojų, auklėtojų ir visų kitų su juo bendraujančių asmenų). Svarbu padrausinti mokinius pagirti ir vertinti vieniems kitus. Pabrėžti kiekvieno mokinio svarbą. Svarbus paties asmens pozityvus savęs vertinimas. Savų mokinių pažinimas. Turėti gerą savivertę nereiškia būti pasipūtusiam ir savanaudžiui, greičiau ji susijusi su savo vertės ir svarbos branginimu, atsakomybės už savo veiksmus prisiėmimu ir pagarbiu elgesiu bei dėmesingumu kitiems.

Nuo vaiko ir paauglio savivertės labai priklauso jo kasdienybė, santykiai su tėvais ir kitais žmonėmis, taip pat pastangos mokytis ir socialinis elgesys. Vėliau savivertė lems jo elgesį darbe.

Teisinga savivertė padeda vaikui ir / ar paaugliui:

- turėti drąsos būti savimi;
- tikėti savo verte;
- net esant spaudimui priimti tinkamus sprendimus;
- bendrauti ir veikti su kitais;
- suvaldyti stresą ir kylančius iššūkius;
- daryti tinkamus, saugius pasirinkimus;
- ramiai atmesti raginimą įsitraukti į pavojingas veiklas.

Savivertė formuojasi bėgant laikui, jos formavimasis prasideda nuo gimimo, nuo saugaus prisirišimo, ir pamažu vystosi vaikui augant. Kad vaikų savivertė stiprėtų, jie turi jaustis mylimi ir

priimami. Kai su savo vaiku žaidžiam ar padedam kažko išmokti, stiprėja jo pasitikėjimas savimi ir noras išmėginti naujus dalykus. Kai jam pavyksta ir išgirsta pagyrimą, padrašinimą, tai padeda didžiuotis tuo, ką jis padarė, ir skatina dar labiau stengtis, ugdyti savo gebėjimus.

Ką mes galime padaryti, kad „*pripildytume šį savivertės rezervuarą*“, kad padėtume savo vaikui ir / ar paaugliui stiprinti savivertę?

Svarbiausia, žinoma, yra parodyti vaikui (ir pasakyti jam...), kad jį mylime ir priimame, kas benutiktų... Tam reikalinga praleisti laiko su vaiku šiltoje atmosferoje, domėtis jo užsiėmimais, planais ir problemomis, leisti jo vadovaujamiems žaidžiant ir / ar užsiimant kita veikla, leisti daryti tai, ką vaikas sumanęs, tuo pačiu skatinant kalbėjimąsi ir dialogą. Taip pat pamatinis dalykas tėvams suvokti, kokios svarbios gali būti tam tikros jų nuostatos, atsakymai, elgesys:

- pagarba vaikui ir / ar paaugliui;
- pagarba tarp brolių ir seserų;
- padrašinimas išgirsti kitų nuomonę;
- tam tikrų pozityvaus elgesio apraiškų (pastangų, drąsos, ištvermingumo, kūrybingumo, bendradarbiavimo...) pabrėžimas;
- atsakomybės suteikimas;
- patikimumas atsiliepiant į vaiko ir / ar paauglio poreikius;
- vaiko pasisekimų ir pajėgumų vertinimas;
- tvirtų, saugumą teikiančių, aiškių ir pastovių taisyklių laike ir erdvėje taikymas (turi būti aiškiai pasakoma, ko iš jo tikimasi, ir kokios bus pasekmės, jei taisyklių nebus laikomasi; tai padeda jaustis saugiam ir užtikrintam savimi, labiau pasitikinčiam priimančiam sprendimus);
- tvirtumas ir pastovimas taikant logines pasekmes;
- parama vaikui sunkumuose ir ieškant sprendimų;
- pozityvios ir paskatinančios kalbos naudojimas;
- pagalba vaikui išsakant poreikius ir jausmus;
- leidimas vaikui susirasti draugų ir spręsti konfliktus;
- atsakomybės vaikui suteikimas ir savarankiškumo skatinimas;
- vaiko iniciatyvų ir kūrybiškumo skatinimas / pagyrimas;
- atsižvelgimas į vaiko raidos ir jo motyvacijos tempą;
- vaiko klaidų priėmimas.

6.2 Pasidalijimui komandoje

- Kokia yra mano paties savivertė? Kaip ji lemia tai, kokį pavyzdį aš rodau?
- Mano paties vaikystės patirtis. Kiek ji daro įtakos tam, kaip aš pats ugdu savo vaikus? Pateikite pavyzdžių.
- Ar suvokiame, kad negalime visko suvaldyti? Kiek leidžiamės išmušami iš vėžių, nustebinami mūsų vaiko (-ų)? Kaip į tai reaguojame?
- Ar gebame žavėtis savo vaikais?
- Ko galime pasimokyti iš Marijos su Juozapu?

6.3 Klausimai prisėdimui

- Kokį įvaizdį esame susidarę apie savo sutuoktinio vaikystę, jo / jos gautą auklėjimą? Ar atkreipiame į tai dėmesį?
- Kaip padedame vienas kitam priimti savo vaikus, jų asmenybes, jų kitoniškumą?

6.4 Tekstas maldai

Iš Evangelijos pagal Morkų

9, 35–42

Atsisėdęs jis pasišaukė Dvylika ir tarė: „Jei kas trokšta būti pirmas, tebūnie paskutinis ir visų tarnas!“ Paėmęs mažą vaiką, pastatė tarp jų ir, apsikabinęs jį, pasakė: „Kas dėl manęs priima tokį vaikelį, tas priima mane, o kas priima mane, tas ne mane priima, bet tą, kuris yra mane siuntęs.“ Jonas jam tarė: „Mokytojau, mes matėme vieną tokį, kuris nevaikščioja su mumis, bet tavo vardu išvarinėja demonus. Mes jam draudėme, nes jis nepanoro eiti su mumis.“ Jėzus atsakė: „Nedrauskite jam! Nėra tokio, kuris mano vardu darytų stebuklus ir galėtų čia pat blogai apie mane kalbėti. Kas ne prieš mus, tas už mus! Kas duos jums atsigerti taurę vandens dėl to, kad priklausote Mesijui, – iš tiesų sakau jums, – tas nepraras savo užmokesčio. Kas papiktintų vieną iš šitų tikinčių mažutėlių, tam būtų daug geriau, jeigu jam užkabintų ant kaklo asilo sukamų girnų akmenį ir įmestų į jūrą.“

7. PENKTASIS SUSITIKIMAS „PASITIKĖTI“

- 7.1 Kaip bendrauti?
- 7.2 Pasidalijimui komandoje
- 7.3 Klausimai prisėdimui
- 7.4 Tekstas maldai. Jėzus Jeruzalėje

Prieš susitikimą perskaityti:

5 skyrių „Ugdymo praktika“, 6 skyrių „Be švelnumo nėra pasitikėjimo, be pasitikėjimo nėra ugdymo“ (p. 57–74)

7.1 Kaip bendrauti?

Bendravimas – toks madingas žodis. Girdime: „Reikia bendrauti...“ Bendravimas susijęs su teigiamu dialogo ir kalbėjimosi įvaizdžiu. Tačiau mūsų visuomenėje dar niekad nėra buvę tiek vienatvės ir individualizmo. Galime naudotis daugybe komunikavimo priemonių... Tačiau ar pasistengiame pagalvoti, ką pasakysime, koku būdu pasakysime?

Vaikų auklėjimas irgi neapseina be bendravimo diktato, pasidarė privalu bendrauti! Įsigalėjo taisyklė: „Kalbėk, ir pasidarys geriau.“ Tačiau ne viskas taip paprasta: viena vertus, ne visi geba lengvai išsireikšti, kita vertus, bendraujame daugybe būdų, ir neretai tai, kas lieka už žodžių, yra daug iškalbingiau nei sumaniai išsakyti žodžiai. Bendrauti su vaiku nereiškia nei teisintis dėl draudimų, nei kas vakarą iš naujo diskutuoti apie nustatytas taisykles. Bendrauti – tai sukurti tarp tėvo (mamos) ir vaiko **pasitikėjimo ir abipusio supratimo ryšį**. Kuo geresnis bendravimas tarp tėvų ir vaiko, tuo lengviau jį ugdyti ir parodyti autoritetą.

Kiekvienas vaikas, kokio amžiaus bebūtų, yra asmuo, ir kad galėtų harmoningai vytytis, jam reikia būti įtrauktam į pastovų dialogą. Žinoma, šis dialogas vyksta įvairiais kanalais, priklauso nuo vaiko amžiaus ir pažintinės raidos. Štai mažylis dažniausiai išreiškia save kūno kalba ir šauksmu. Kai jam atsakoma žodžiu, padedama palaipsniui ugdyti verbalinį dialogą, kuris laikui bėgant pakeis kūno kalbą.

Akivaizdu, kad ne visi vaikai (kaip, beje, ir suaugusieji) vienodai nusiteikę dialogui. Yra kalbių, mažiau kalbių, santūrių... Santūrumas irgi gerbtinas, net jei tėvams tai sukelia tam tikrą frustraciją.

Bendrauti taip pat nereiškia viską išsakyti. Tėvai, ypač vyresnių vaikų, neturi būti savo vaikų paslapčių patikėtiniai, taip pat neturi visko išsipasakoti vaikams.

Idant vyktų reguliariūs ir pasitikėjimu grįsti pokalbiai, tėvams priklauso **sukurti tam sąlygas**. Labai dažnai tėvai užima „veikiančiojo“ poziciją ir skuba pareikšti nuomonę ar pasiūlyti išeitis. Tačiau **praktikuojant aktyvų klausymą** visų pirma reikia klausytis, išsifruoti vaiko žinią ir atgaliniu ryšiu įvardyti, ką supratote. Tai galima daryti performuluojant savais žodžiais, įvardijant žodžiais, ką pastebėjote, supratote iš to, ką vaikas pasakė / parodė žodžiais ar elgesiu. Aktyvaus klausymosi tikslas yra padėti vaikui išsikalbėti ir per tai geriau jį suprasti. Tyla arba bent jau su dideliu atsargumu parenkami žodžiai išsakyti tam, ką manome, labai padeda dialogui ir leidžia vaikui išmokti suvaldyti savo emocijas ir pačiam rasti išeitis. Iš tiesų kartais sunku atsisakyti aktyvaus veikėjo vaidmens ir tam tikra prasme tapti geranorišku žiūrovu, dėmesingai klausytis (nedarau dviejų dalykų vienu metu) ir taip leisti vaikui ir / ar paaugliui išlaikyti savarankiškumą.

Labai svarbūs vartojami žodžiai, formulotės... „Tu mane nervini.“ „Esu susinervinęs.“ Matome, kad galima tą patį dalyką pasakyti dviem būdais ir kiekvienu atveju pasekmės bus skirtingos. Sakymas „tu“ skamba kaip kritika, atsakomybė perkeliama kitam, kuris, pasijutęs puolamas, bus linkęs gintis, elgtis agresyviai... Taip gali prasidėti konfliktas. **Tad išdrįskime sakyti „aš“!** Rezultatas vertas pastangų... Iš tiesų „aš“ yra daug veiksmingesnis, jį naudojant galima ramiau ir objektyviau kalbėtis su kitu, be agresyvumo nusakyti dalykus. Sakydami „aš“ taip pat išsakome

emocijas. Nelengva, bet svarbu pasakyti tiesą, kaip jaučiamės, tai leis ir vaikui / paaugliui savo ruožtu lengviau įvardyti savo emocijas. Nieko nėra geriau už pavyzdį! Taip pat svarbu parodyti empatiją ir paaiškinti vaikui, kad suprantate jo troškimus, norus, impulsus. Tada ir jis savo ruožtu bus dėmesingas jūsų poreikiams ir prašymams.

Kritikuoti lengva... Tačiau kritikos poveikis neigiamas. Negatyvių komentarų gausa verčia vaiką smarkiai abejoti savimi ir padaro nemenką įtaką jo savivertei. Tyrimai parodė, kad tai nepadeda pasitaisyti, greičiau atvirksčiai. Daug efektyviau yra **žvelgti pasitikinčiu žvilgsniu** ir pabrėžti tai, kas sekasi.

Kada bendrauti, neįsakysi... Yra svarbu **atrasti tinkamiausias akimirkas**, asmeninį laiką su vaiku, daug tinkamesnį atsivėrimui nei bendri šeimyniniai pokalbiai.

Jei kyla konfliktas, nieko tokio! Svarbiausia leisti praužti audrai ir abiem nurimus grįžti prie aptariamų temų kiek įmanoma ramiau, užtikrinant, kad mylite savo vaiką: „Man nepatiko tavo elgesys, bet tave aš myliu ir visuomet mylėsiu.“ Tinkamai išspręsti konfliktą reiškia rasti sprendimą, tenkinantį abi puses, kad nė vienas nesijaustų kito įveiktas. Tam tikra prasme tai strategija, kurią galime pavadinti *win-win* (abu laimi), nes abi pusės bendradarbiaudamos surado abiem labiausiai tinkančią išeitį. Vaikas ir / ar paauglys, sudalyvavęs ieškant ir renkant sprendimą, jaučiasi labiau motyvuotas jį taikyti. Problemų sprendimo metodika gali būti didelė pagalba. Ji susideda iš vienas paskui kitą einančių veiksmų, kuriais siekiama įsivaizduoti galimus problemos sprendimus ir įgyvendinti veiksmus, reikalingus pasiekti tikslą. Štai tie šeši etapai: problemos nustatymas, išeičių paieška, siūlymų įvertinimas, sprendimas, perėjimas prie veikimo ir rezultatų įvertinimas. Didžiulis šio metodo pranašumas – kad jis efektyvus. Jis leidžia išsikalbėti, o priimti sprendimai, tikėtina, suveiks daug geriau nei tuo atveju, kai yra primetami tėvų.

7.2 Pasidalijimui komandoje

- Etikečių klijavimas užveria. Ar gebame galvoti ir kalbėti apie savo vaikus neklijuodami etikečių?

- Pasitikėjimas vaikais; pasitikėjimas pagal jų amžių. Kokių atvejų sugebėjome pasitikėti? Ir kada nesugebėjome to padaryti, kodėl?

- Atleidimo reikšmė. Kieno, kodėl, kaip prašyti atleidimo? Vaikų, tėvų?

- Ar suprantame, kad patikėjus savo vaikus kitiems ugdytojams, svarbu rodyti pasitikėjimą jais ir išsaugoti nuoseklumą savo pasisakymuose, vertinimuose?

7.3 Klausimai prisėdimui

- Tikras ir išreiškiamas švelnumas / meilė. Ar vaikai jaučia mūsų meilę?

7.4 Tekstas maldai. Jėzus Jeruzalėje

Iš Evangelijos pagal Luką

2, 41–52

Jo gimdytojai kasmet eidavo į Jeruzalę švęsti Velykų. Kai Jėzui sukako dvylika metų, šventės papročiu jie nuvyko į Jeruzalę. Iškilmėms pasibaigus ir jiems grįžtant atgal, vaikas Jėzus pasiliko Jeruzalėje, bet gimdytojai to nepastebėjo. Manydami jį esant keleivių būryje, jie nuėjo dienos kelią, paskui pradėjo ieškoti jo tarp giminių bei pažįstamų. Nesuradę grįžo jo beiškodami į Jeruzalę. Pagaliau po trijų dienų rado jį šventykloje, sėdintį tarp mokytojų, besiklausantį jų ir juos beklausinėjantį. Visi, kurie jį girdėjo, stebėjosi jo išmanymu ir atsakymais. Pamatę jį, gimdytojai labai nustebė, ir jo motina jam tarė: „Vaikeli, kam mums taip padarei?! Štai tavo tėvas ir aš su sielvartu ieškome tavęs.“ O jis atsakė: „Kam gi manęs ieškojote? Argi nežinojote, kad man reikia būti savo Tėvo reikaluose?“ Bet jie nesuprato jo žodžių. Jėzus iškeliavo su jais ir grįžo į Nazaretą.

Jis buvo jiems klusnus. Jo motina laikė visus įvykius savo širdyje. O Jėzus augo išmintimi, metais ir malone Dievo ir žmonių akyse.

8. ŠEŠTASIS SUSITIKIMAS „UGDYTI RYTOJUI“

- 8.1 Ekranai bei naujosios informacinės ir komunikacijos priemonės. Keletas gairių
 - 8.1.1 Prancūzijos nacionalinės medicinos akademijos rekomendacijos
 - 8.1.2 Amerikos pediatrių akademijos rekomendacijos
 - 8.1.3 Serge'o Tisserono patarimai
- 8.2 Pasidalijimui komandoje
- 8.3 Klausimai prisėdimui
- 8.4 Tekstas maldai

Prieš susitikimą perskaityti:

7 skyrių „Šiandien ugdyti rytojui“ (p. 75–87)

8.1 Ekranai bei naujosios informacinės ir komunikacijos priemonės. Keletas gairių

Staigus informacinių technologijų įsiveržimas per pastarąjį dešimtmetį reiškia didžiulę ne tik komunikavimo, bet ir mąstymo bei veikimo revoliuciją. Sparčiai besivystančių ekranų, interneto, kitų skaitmeninių priemonių paplitimas smarkiai paveikė visų juos naudojančių veiklos pobūdį. Visokio amžiaus vaikai, ypač gabūs naudotis naujosiomis technologijomis, juos prisitaikė savo reikmėms, pirmiausia laisvalaikiui, paskui vis labiau mokymuisi, ugdymuisi ir kultūrinei informacijai gauti. Tėvai neretai jaučiasi bejėgiai prieš tokį staigų pokytį. Be to, kyla ir didžiulių komercinių ir ekonominių iššūkių.

Bendrai žvelgiant, ši evoliucija, kuri šiandien jau atrodo negrįžtama, davė reikšmingų teigiamų rezultatų, palengvino žinių ir įgūdžių įsisavinimą. Tačiau labai greitai paaiškėjo ir tai, kad visų dabar jau prieinamų skaitmeninių įrenginių (vaizdo žaidimų, interneto, išmaniųjų telefonų, planšėčių, socialinių tinklų...) naudojimas, neretai besaikis, gali turėti rimtų neigiamų padarinių. Tad susidūrus su šia evoliucija, kuri tam tikrais aspektais atrodo esanti tikra visuomenės sveikatos problema, gausus būrys specialistų ir mokslininkų bendruomenių ėmėsi ją nagrinėti ir pateikė medžiagos, kurioje sugrupuotos gairės ir rekomendacijos. Čia pateikiame Prancūzijos medicinos akademijos ir Amerikos pediatrių akademijos siūlymus bei pabaigoje – psichiatro, psichologijos daktaro, šios srities autoriteto Serge'o Tisserono siūlymus.

8.1.1 Prancūzijos nacionalinės medicinos akademijos rekomendacijos

Šiose Medicinos akademijos parengtose rekomendacijose pateikiami gerosios palaipsnio ugdymo, pritaikyto kiekvienam amžiaus tarpsniui (iki 2-ųjų metų, nuo 2-ųjų iki 6-erių, nuo 6-erių iki 12-os), praktikos pavyzdžiai, idant vaikai pasiruoštų paauglystėje (nuo 12-os metų) patys kontroliuoti savo ryšį su skaitmeninėmis technologijomis. Paskutinėse rekomendacijose kalbama apie patologinius netinkamo ekranų naudojimo pavojus ir smurto valdymą.

Nuo **planšetės prie televizoriaus, pažiūrint į išmanųjį telefoną** – šiame Medicinos akademijos pranešime apžvelgiama ekranų įvairovė. Siekiama pateikti prevencines ir ugdymo gaires, idant būtų apsaugoti juos naudojantys vaikai, ir raginama imtis bendros atsakomybės (šeimas, mokytojus, leidėjus, kūrėjus, valdžios atstovus) už skaitmeninių priemonių vaikams pasiūlos – formos ir turinio – prieinamumą ir koncepciją.

I. Principai

- Įsisąmoninti vykstančią revoliuciją ir tradicinės knygos kultūros susidūrimą su naująja skaitmenine kultūra.
- Pažvelgti į virtualybę iš šalies.
- Prisitaikyti prie besikeičiančių technologijų, išlaikant ryšį su jaunimu.
- Pritaikyti pedagoginius siūlymus vaikų amžiui ir mokyti juos kontroliuoti naudojimąsi.

II. Vaikai iki 2 metų

- Visi tyrimai atskleidžia, kad neinteraktyvūs ekranai (televizija ir DVD), prieš kuriuos kūdikiai sėdi pasyviai, neturi jokio teigiamo poveikio ir kaip tik gali sukelti neigiamų padarinių.
- Vaizdą rodančios liečiamosios planšetės gali būti naudingos mažo vaiko sensomotorinei raidai, net jei jos kelia pavojų atitraukti vaiką nuo kitų įvairių fizinių ir socialinių emocinių veiklų, būtinų šiame amžiuje.

III. Vaikai nuo 2 iki 6 metų

- Nepatartinas ilgas ir pasyvus 2–3 metų vaikų buvimas priešais televizorių, kai šalia nėra kitų žmonių, interaktyvios ir edukacinės veiklos.
- Nuo 3 metų įvairių simbolinių žaidimų, kviečiančių vaiką apsimesti kuo nors, naudojimas skatina vaiką skirti tikrovę nuo virtualybės.
- Nuo 4 metų kompiuteris ir žaidimų konsolė kartais gali būti naudojami kaip priemonė žaisti šeimoje arba kaip mokymosi vadovaujant suaugusiajam priemonė.

IV. Vaikai nuo 6 iki 12 metų

- Pradinė mokykla yra geriausia vieta pradėti sistemingai mokyti naudotis ekranais.
- Ekranų ir skaitmeninių priemonių naudojimas mokymosi tikslais mokykloje ar namuose gali reikšti ženklų ugdymo pažangą.
- Ankstyvas vaikų mokymas kontroliuoti savo naudojimąsi ekranais yra esminis dalykas.
- Šeimoje tėvų naudojama kontroliuojanti programinė įranga yra reikalinga, bet nepakankama apsauga: svarbiausia pasitikėjimo atmosfera tarp vaikų ir tėvų.

V. Virš 12 metų: paauglystė

- Skaitmeninės priemonės turi neregėtą galią priversti smegenis veikti hipotetiniu dedukciniu būdu.
- Tačiau itin intensyvus interneto naudojimas gali suformuoti pernelyg greitai šokinėjantį, paviršutinišką ir labai nepastovų mąstymą, nuskurdindamas atmintį, asmeninį gebėjimą sintetinti ir įsisavinti žinias.
- Esminis dalykas išlieka, kad tėvai mokytų, kaip naudoti ekranus, ir kontroliuotų, nes smegenų branda paauglystės metais dar nepasiekta.
- Vaizdo žaidimų klausimu būtina atpažinti, kada jų naudojimas per ilgas ir nuskurdina paauglio gyvenimą, o kada jų naudojimas jį praturtina.
- Socialinių tinklų naudojimas: dauguma paauglių juos naudoja pozityviai, kaip erdvę eksperimentuoti ir atrasti naujovių, leidžiančią jiems geriau susipažinti su skaitmeninėmis erdvėmis, apibūdinti save ir tyrinėti žmonių pasaulį.
- Tačiau socialinių tinklų naudojimas gali sukelti ir problemų.
- Prevencija: padrasinti naudoti šias priemonės kūrybiškai ir perspėti apie galimus pavojus.

VI. Ekranai ir patologiniai pavojai

- Vaizdo žaidimai – ir virtualioji tikrovė bendrai – daugelyje sričių gali būti naudojami kaip pagalba.
- Netinkamo naudojimo pasekmės (užsidarymas savyje, miego trūkumas, dėmesio sutelkimo ir susikaupimo trūkumas etc.) dažniausiai būna greitai atitaisomos.

- Sunkios pasekmės kyla dėl per ilgo (daugiau nei dvi valandas per dieną) mažo vaiko buvimo priešais neinteraktyvų ekraną.

- Pagrindinė problema paauglių tarpe – per ilgas ir kartais patologiškas ekranų naudojimas.

VII. Smurto ir agresijos klausimas

- Smurto vaizdų ekranuose poveikis yra įrodytas. Tai skatina tėvus, leidėjus, kūrėjus ir institucijas rasti į tai tinkamą atsaką.

- Būtina įvairiapusė, tikslinga ir vaiko amžiui pritaikyta prevencija.

8.1.2 Amerikos pediatrių akademijos rekomendacijos

Amerikos pediatrių akademija taip pat yra parengusi tėvams skirtas rekomendacijas:

- Pašalinti televizorius, prisijungimą prie interneto ir vaizdo žaidimus iš vaikų kambarių.

- Rinktis kultūrinės, lavinamąsias laidas ir žiūrėti jas kartu su vaikais. Žiūrėjimas kartu turėtų apimti ir netinkamų smurtinių metodų televizijos programose, filmuose ir vaizdo žaidimuose aptarimą, padedant vaikams pamėginti įsivaizduoti alternatyvias nesmurtines išeitis. Tėvai linkę labiau apriboti ne smurtinį, o su seksualumu susijusį turinį, tačiau tyrimai rodo, kad būtent pirmasis pavojingesnis sveikatai.

- Riboti buvimo prie ekranų (įskaitant televizorių, kompiuterį ir vaizdo žaidimus) laiką nuo vienos iki dviejų valandų per dieną, naudojant tėvų kontrolės priemones; vengti smurtinių vaizdo žaidimų (tokiais laikomi žaidimai, kuriuose atliekami tyčiniai smurtiniai veiksmai kitam, veikia judantys ar netikroviški animaciniai personažai arba rodomi realistiniai, kraujo praliejimo vaizdai). Rekomendacijos aptarti buvimo prie ekranų laiko ribojimą pasirodė esą efektyvios. Pavyzdžiui, viena ar dvi minutės diskusijos apie smurtą žiniasklaidoje ir šaunamuosius ginklus galėtų sumažinti smurto pasireiškimą 800 000 vaikų per metus. Reikėtų priminti ir tėvams, kad jie patys yra technologijų naudojimo pavyzdys vaikams.

- Vengti rodyti ekranus kūdikiams ir vaikams iki dvejų metų. Nėra tyrimų, įrodančių, kad buvimas prie ekranų palankiai prisideda prie mažamečio raidos, tuo tarpu septyniuose tyrimuose nurodomas galimas mažesnių nei dvejų metų vaikų, žiūrėjusių televiziją ar vaizdus per ekraną, kalbinės raidos atsilikimas.

Atsižvelgiant į visa tai darosi aišku, kad ekranai yra potencialus ir rimtas stabdis harmoningai pažintinei vaiko raidai.

8.1.3 Serge'o Tisserono patarimai

Serge'as Tisseronas, žinomas specialistas, daug rašęs apie ekranus ir tinkamą jų naudojimą, siūlo taisyklę 3–6–9–12:

- jokie televizoriaus iki 3 metų,
- jokios žaidimų konsolės iki 6 metų,
- jokie interneto su priežiūra iki 9 metų;
- jokie interneto vienam iki 12 metų.¹¹

¹¹ <https://www.3-6-9-12.org/>

8.2 Pasidalijimui komandoje

- Su kokiais pagrindiniais iššūkiais, mūsų manymu, mūsų vaikas (-ai) susidurs suaugęs (-ę)?
- Kai susimąstome apie savo vaikų ugdymą, kai kurie dalykai kelia baimę. Kokie? Kodėl? (Svarbu komandoje apie tai kalbėtis geranoriškai.)
- Kaip pasirinkome savo vaikui mokyklą? Ką galėtume pasakyti apie ugdymą joje, net tik mokymosi lygio atžvilgiu?

8.3 Klausimai prisėdimui

- Kaip galėtume remtis vienas kitu ugdydami vaikus?
- Kintantis pasaulis. Kaip kiekvienas gebame prie to prisitaikyti, kaip į tai reaguojame?

8.4 Tekstas maldai

Iš šventojo apaštalo Pauliaus Pirmojo laiško korintiečiams

3, 6–16

Aš sodinau, Apolas laistė, o Dievas augino. Nieko nereiškia sodintojas nei laistytojas, bet tik augintojas – Dievas. Kas sodina ir kas laisto, sudaro viena, tačiau kiekvienas gaus savąjį užmokestį pagal savo triūsą. Mes juk esame Dievo bendradarbiai, o jūs – Dievo dirva, Dievo statyba. Dievo man suteikta malone aš, kaip išmanus statybos vadovas, padėjau pamatą, o kitas stato toliau. Tegul kiekvienas žiūrisi, kaip statąs. Juk niekas negali dėti kito pamato, kaip tik tą, kuris jau padėtas, kuris yra Jėzus Kristus. Ar kas ant šio pamato stato iš aukso, sidabro, brangiųjų akmenų, medžio, šieno, šiaudų, – tai kiekvieno darbas išaiškės. Teismo diena jį iškels aikštėn, nes jį pasirodys ugnimi ir ugnis ištirs, koks kieno darbas. Kieno statybos darbas ant to pamato išliks, tas gaus užmokestį. O kieno darbas sudegs, tas praras užmokestį; jis pats išsigelbės, bet tartum per ugnį. Argi nežinote, kad jūs esate Dievo šventovė ir jumoje gyvena Dievo Dvasia?

9. SEPTINTASIS SUSITIKIMAS „SUSIDŪRUS SU NETINKAMU JAUNIMO ELGESIU“

9.1 Permainos paauglystėje

9.1.1 Kaip atrodo mums ir ką sako jie

9.1.2 Kai suaugusieji dramatinuoja. Iškreiptas paauglių trikovės suvokimas

9.2 Pasidalijimui komandoje

9.3 Klausimai prisėdimui

9.4 Tekstas maldai

Prieš susitikimą perskaityti:

8 skyrių „Susidūrus su netinkamu jaunimo elgesiu“ (p. 89–108)

9.1 Permainos paauglystėje

„Aš matau, jam (jai) negerai, aš jo (jos) nebesuprantu...“ Kiek daug tėvų vieną ar kitą dieną susiduria su tokiu nerimu ir pasijunta bejėgiai. Visų pirma svarbu nelikti vieniems iškilus dvejonėms ir nebijoti paprašyti pagalbos, bent jau tam, kad būtų įvertinta situacija. Šeimos gydytojas yra išskirtinis asmuo, galintis suteikti pirmą pagalbą ir esant reikalui nukreipti pas vieną ar kitą specialistą.

Svarbu prisiminti, kad paauglystės procesai yra išsitiesę laike: paraleliai, bet skirtingu tempu vyksta biologinis lytinis brendimas ir psichosocialinė paauglio raida. Pasibaigus šiam dvigubam procesui įgyjamas savarankiško suaugusiojo statusas. Šis procesas neišvengiamai kupinas žabangų, rizikos, pertrūkių, nusivylimų, nesėkmių... Gyvenimas nėra rami plati upė... Todėl svarbu pastebėti ir / ar būti įspėtam apie bet kokią šio dinamiško proceso trikdį, trukdantį laiku pasiekti reikiamą brandą ir keliantį pavojų palikti raidos pasekmių (tai gali būti infantilios priklausomybės nuo šeimos ar visuomenės elgesys, interesų sumažėjimas, santykių nuskurdimas, neigiamos tapatybės prisiėmimas, nesusitaikymas su frustracijomis, laukimu, nenoras daryti kompromisų). Paprastai kalbant, staigus ir neįprastas išvaizdos, elgesio, kalbėjimo būdo pasikeitimas yra pavojaus signalas. Tą patį reiškia ir somatinės būklės pokyčiai ar rimti miego ir / ar apetito sutrikimai. Svarbu patikslinti, kad bet kuris šių ženklų gali reikšti tiek rimtą patologiją, tiek turėti visiškai banalią priežastį; todėl būtina įvertinti situaciją atsižvelgiant į aplinkybes. Iš tiesų sociokultūriniai veiksniai gali daryti didžiulę įtaką mėginant įskaityti šiuos ženklus, skatindami arba juos supaprastinti, arba dramatinuoti.

Kartais mūsų įsivaizdavimas, mūsų požiūris, mūsų patirtis skatina manyti visai ne tai, ką mano jie (paaugliai); baimės, nerimo, netikrumo nuostatų apimtiems mums sunku suprasti jų savarankiškumo kelią ir galime jiems sutrukdyti su pasitikėjimu leisti sutikti ateitį...

9.1.1 Kaip atrodo mums ir ką sako jie

Jau daugelį metų *Pfizer* fondas palydi ir išklauso paauglius, suteikdamas jiems erdvę išsakyti. Trys fondo prioritetai:

- pediatrijos ir suaugusiųjų medicinos tęstinumo tyrinėjimai, įvertinant medicines ir psichosocialines vaikystėje ar paauglystėje persirgtų rimtų lėtinių ligų pasekmes suaugusiojo gyvenimui;
- gera paauglių savijauta, geresnis suaugusiųjų išsigilinimas į paauglių pasaulį, remiantis iš jų išgirstomis mintimis;
- solidarumo ryšiai tarp kartų.

Jau dešimt metų kas metai *Pfizer* fondas stengiasi pajusti 15–18 metų jaunimo nuotaikų pulsą, užsakydamas *Ipsos Santé* (rinkos ir socialinių tyrimų organizacijoje) atlikti *Paauglių savijautos* ir kitas apklausas, palyginant paauglių ir suaugusiųjų suvokimą įvairiomis temomis, tokiomis kaip miegas, rizikingas elgesys, meilė...

Apklausa be kita ko leido nustatyti tam tikrą jaunimo savijautos raidą:

- 86 % jaunuolių žino, į ką kreiptis ištikus asmeniniams sunkumams (2008 m. buvo 87 %);
- 84 % be problemų pasikalba su savo tėvais (2005 m. – 80 %);
- 78 % 15–18 metų jaunuolių turi daug draugų (2005 m. – 96 %);
- 72 % gerai jaučiasi mokykloje (2005 m. – 81 %);
- 72 % dažniausiai būna patenkinti (-os) tuo, kas jiems (joms) nutinka (2005 m. – 74 %);
- 47 % jaunuolių dažnai jaučia spaudimą (2005 m. – 35 %);
- 30 % prastai jaučiasi savo kailyje (2005 m. – 17 %);
- 25 % sunkiai sugeba eiti kitų link (2005 m. – 20 %).

„Šiuo metu pastebime tokį bipoliariškumą, kokio nebuvo prieš dešimt metų: yra paauglių, kurie jaučiasi vis geriau ir geriau, ir tuo pačiu yra jaunuolių, atsidūrusių labai sunkioje situacijoje. Labai blogai besijaučiantys paaugliai pariria sunkumus šeimose: santykių problemos tarp tėvų, tarp tėvų ir vaikų, arba smurtas. Tai neleidžia jaunimui atgauti normalios savijautos.“ Taip aiškina Marie Choquet, buvusi INSERM (Prancūzijos nacionalinio sveikatos ir medicinos tyrimų centro) paauglių sveikatos tyrimų skyriaus vadovė.

Apklausa taip pat parodė, kad bėgant laikui supanašėjo paauglių ir suaugusiųjų požiūris į 15–18 metų jaunimo savijautą. „Prieš kelerius metus dar labai skyrėsi jaunuolių ir suaugusiųjų nuomonės, kas yra gera paauglių savijauta. Medicinos specialistai buvo labai susirūpinę paaugliais; tėvai šiek tiek mažiau už juos, bet daugiau nei jaunuoliai. Šiandien suaugusieji geriau suvokia, kokia yra paauglių savijauta“, teigia Marie Choquet.

9.1.2 Kai suaugusieji drammatizuoja. Iškreiptas paauglių tikrovės suvokimas

Beveik visose srityse tėvai mato savo paauglius besijaučiančius daug blogiau tiek psichologiškai, tiek fiziškai, nei patys paaugliai tą pripažįsta. Jie sureikšmina jų fizinę savijautą, sakydami, kad tik 6 paaugliai iš 10 gerai jaučiasi savo kūne, tuo tarpu 90 % paauglių teigia besijaučiantys gerai. Tas pats ir dėl psichologinės savijautos – suaugusieji mano, kad tik 58 % jaučiasi gerai, kai tuo tarpu taip besijaučiantys deklaruoja 92 % paauglių! Su svoriu ir įvaizdžiu susiję klausimai atspindi tą patį atotrūkį. 85 % suaugusiųjų mano, kad paaugliai tiki, jog norint pasiekti sėkmės gyvenime geriau būti gražiam (taip mano 76 % paauglių); 80 % mano, kad jaunuoliams labai svarbu būti liekniems (vs. 55 %), 69 % – kad jaunimas išprotėjęs dėl svorio (vs. 22 %)! Davidas Le Bretonas pažymi, kad „dėmesio ir nerimo dėl paauglių padidėjimą dar paaštrina perdėtas įvairių faktų ir radikalaus elgesio viešinimas. Suaugusieji kaip savo vaikų globėjai, kelionės palydovai ir atsakingi už juos baiminasi pasielgti netinkamai arba kažko nepastebėti.“

Jis tęsia: „Norint rasti harmoningą pusiausvyrą, kiekvienas turi užimti savo vietą: viena pusė – tėvai – būti prisiėmę vyresniųjų, ugdytojų vaidmenį, kita – jų dideli vaikai – jaustis laisvo asmens kailyje, suvokti esą vieni tarp kitų. Paauglystė yra laikas, kai pamažu įgyjama vis daugiau savarankiškumo, tačiau dar nepakankamai aiškiai suvokiama visa tai, kas vykta visuomenėje, tad negalima akiai prisiimti visiškos laisvės.“

Prof. Philippe'as Jeammet (vaikų psichiatras, psichoanalitikas, Pfizer fondo pirmininkas) apibendrina: „*Idant būtų sumažintas šis neretai didžiulis požiūrių skirtumas ir suteikiama tinkamesnė parama vaikinams ir merginoms, ypač kenčiantiems, suaugusieji ir paaugliai turi mėginti drauge megzti tvirtesnį, kokybiškesnį dialogą, kad būtų galima išanalizuoti, suprasti, nukreipti, pataisyti ir taip pat palydėti juos tolyn į gyvenimą socialiniu, emociniu, mokymosi, medicininio aspektais.*“

9.2 Pasidalijimui komandoje

- Kaip, apibendrintai žvelgiant, sekasi kalbėtis su savo vaikais? (Vieta, laikas, turinys, pašnekovai, atmosfera...)

- Kaip klausomės: ar yra ypatingų akimirkų dienoje, savaitėje, metuose? Ar tobulėjame atsižvelgdami į vaikų amžių? Kaip nusiteikiame klausytis?

- Mūsų prieinamumas. Kokie dalykai konkuruoja su vaikams skiriamu laiku? Ar jie gali tai suprasti? Ar kalbėjome su jais apie tai? Kaip pataisyti padėti?

- Ar pavyksta atpažinti, kai vaikas kenčia, nesvarbu, koks būtų jo amžius? Kodėl taip sunku tai matyti ir paprašyti trečiųjų asmenų pagalbos?

9.3 Klausimai prisėdimui

- Ar mūsų asmeninio ir šeimos gyvenimo ritmas padeda rasti laiko iš tiesų įsiklausyti į vaikus? Kaip pereiname nuo vieno prie kito? Ar vienodai elgiamės visų vaikų atžvilgiu?

- Tretieji asmenys kaip patikėtiniai. Kiek paliekame jiems erdvės?

9.4 Tekstas maldai

Psalmė

31 (32)

Laimingas, kam nusizengimas atleistas, kuriam nuodėmė dovanota.

Laimingas žmogus, kurio VIEŠPATS nelaiko kaltu, kurio dvasioje nėra apgaulės.

Kol aš neišpažinau {nuodėmės}, mano kaulai dilo nuo mano nuolatinių dejonų.

Juk dieną ir naktį mane slėgė tavo ranka, – man jėgos išseko kaip nuo vasaros karščių.

Tada išpažinau tau savo nuodėmę, nebeslėpiau savo kaltės.

Tariau: „Išpažinsiu savo nusikaltimus VIEŠPAČIUI“, – ir tu, atleisdamas man nuodėmę, pašalinai kalnę.

Užtat prirėkus melsis tau kiekvienas ištikimas žmogus; nors grėsmingi vandens išsilies, jo nepasieks.

Tu esi mano pastogė, – ištrauki mane iš vargo, apsupi džiugiais išganymo šūkavimais.

{VIEŠPATS sako}: „Mokysiu tave ir rodysiu tau kelią, kuriuo turi eiti; tau patarsiu, lydėdamas tave akimis.

Nebūk kaip arklys ar mulas, neturintis proto, kurio narsas tramdomas žąslais ir kamanomis, nes kitaip jis tau nepaklus.“

Nedorėlis turės daug kentėti, bet tą, kuris VIEŠPAČIU pasitiki, lydės ištikima meilė.

Būkite linksmi VIEŠPATYJE ir džiūgaukite, teisieji, šūkaukite iš džiaugsmo, visi doros širdies žmonės!

10. AŠTUNTASIS SUSITIKIMAS „UGDYTI IR EVANGELIZUOTI“

- 10.1 Dvasinis mūsų vaikų gyvenimas
- 10.2 Palyginimo apie Gerąjį Ganytoją paaiškinimas
- 10.3 Pasidalijimui komandoje
- 10.4 Klausimai prisėdimui
- 10.5 Tekstas maldai. Gerasis Ganytojas

Prieš susitikimą perskaityti:

9 skyrių „Ugdymas kaip kvietimas į šventumą“, 10 skyrių „Ugdymas. Karalystės alegorija. Užbaiga“ (p. 109–134)

10.1 Dvasinis mūsų vaikų gyvenimas

Žmogus yra sukurtas pagal Dievo paveikslą ir panašumą; taigi, jame yra dieviškumo ir gebėjimas atrasti Dievą savyje. Nuo pradėjimo akimirkos žmogus yra pagal Dievo paveikslą; taigi, nuo visiškai ankstyvo amžiaus jis pajėgus patirti Dievą. Panašią frazę naudojo šventasis Augustinas: siela yra natūraliai pajėgi priimti Dievo malonę vien „*dėl to, kad sukurta pagal Dievo paveikslą, siela yra pajėgi patirti Dievą per malonę.*“

Kaip kitose srityse, taip ir tikėjimo srityje projektuojame savo vaikams daugybę dalykų... Pamištame, kad ne mūsų asmeniniai veiksmai galiausiai suteiks mūsų vaikui tikėjimą. Tai tegali būti Dievo dovana, tad turėkime nuolankumo ir išminties nuo pat gimimo patikėti kiekvieną vaiką Dievui, prašydami Jo padaryti iš vaiko ne tai, ko mes norime, bet ko Jis nori. Karštai kiekvieną dieną prašykime Jo pagalbos. Žinoma, Dievo Meilės perdavimui reikalinga šeimyninė tikėjimu, pasitikėjimu ir meile grįsta atmosfera.

Akivaizdu, kad bet koks ugdymas prasideda nuo gimimo. Tai pažintinės ir emocinės vaiko raidos pamatas. Tikėjimo sritis neturėtų būti išimtis. Tad būdami tėvais turime daryti pasirinkimus už savo vaikus, kurie, sulaukę brandos, galės patys aiškiai pasirinkti suprasdami tą dalyką. Atminkime, kad tikėjimas įmanomas tik kaip Dievo dovana, ypač gaunama per Krikštą, kai Dievas įsipareigoja būti kartu. Nešvaistikime Dievo dovanų ir nešvaistikime tų, kurias Jis davė mūsų vaikams. Kiekvienam iš mūsų duota daugiau ar mažiau talentų; mūsų atsakomybė – kad jie neštų vaisių.

Svarbiausia, kad visas tikėjimo ugdymas vestų į tikslą – atrasti tikrąją Meilės prasmę: tikra Meilė – tai savęs dovanojimas.

Ši mūsų atsakomybė vaikų atžvilgiu įpareigoja mus, nepaisant žmogiškojo silpnumo, kaip įmanoma labiau gyventi tokios Meilės įsakymu. Svarbiausia, kad mūsų elgesyje, mūsų žodžiuose atsispindėtų moralinės ir krikščioniškos nuostatos, nes jie tikisi jų. Jėzus mums pasakė: „*Būkite mano liudytojai.*“ „*Taigi tėvai atsakingi ne už tai, kad primestų vaikams savo pačių įsitikinimus, bet kad vaikų akivaizdoje liudytų savo kasdieniu gyvenimu.*“ (*L'enfant capable de Dieu*, R-M. Casabianca)

Liudijimas ir malda įgyja dar didesnės svarbos kai vaikas paauga. Iš tiesų jam reikia pereiti prie suaugusiojo tikėjimo, kuriam reikalingas visiškai laisvas pritarimas. Dievas be mūsų veikia mūsų vaikų gyvenimuose. Ir jei mūsų vaikas išgyvena atmetimo periodą, tylus mylintis artumas yra stipriau už argumentus ar reikalavimus.

Tai gerai iliustruoja Khalilo Gibrano eilės iš knygos „Pranašas“¹²:
*„Jūsų vaikai nėra jūsų.
 Jie – savęs besiuilginčio gyvenimo sūnūs ir dukros.
 Jie atėjo per jus, bet ne iš jūsų.
 Ir nors jie su jumis, jie jums neprisiklauso.
 Jūs galite atiduoti jiems savo meilę, bet ne mintis, nes jie turi savąsias.
 Jūs galite priglausti jų kūnus, bet ne jų sielas, nes jų sielos gyvena rytojaus rūmuose, kurių jūs
 net svajonėse negalite aplankyti.
 Jei galite, siekit būti į juos panašūs, bet nesistenkit juos padaryti panašius į save.
 Nes gyvenimas neina atgal ir negaišta vakarykščių dienų.“*

10.2 Palyginimo apie Gerąjį Ganytoją paaiškinimas (kun. J-M. Petitclerc’as)

Gerasis Ganytojas, išleisdamas avis iš avidės, jas iš tikrųjų auklėja. Etimologiškai žodis *ugdyti, auklėti* (lot. *educere*) reiškia *išvesti iš*. Paskui Jis suteikia joms tapatybę, laiko jas subjektu, pašaukdamas kiekvieną vardu. Leidžia suprasti, kad kiekvienas turi pašaukimą.

Jis pasitiki 99 avimis, nes palieka jas ir eina ieškoti nutolusios. Šiuo ėjimu ieškoti nutolusios Jis parodo savo dėmesingumą mažutėliams.

10.3 Pasidalijimui komandoje

- Ką žinome apie savo vaikų dvasinį gyvenimą? Ką turėtume žinoti? Ką jie žino apie mūsų dvasinę kelionę?

- Sąžinės ugdymas: reikšmė, pavydžiai.
- Dievas mūsų šeimos gyvenime: Jo vieta mūsų veiksmuose, pokalbiuose, planuose...
- Pašaukimas į šventumą: mūsų vaikų pašaukimas.
- Mūsų reakcija į galimą vienuolinį pašaukimą.

10.4 Klausimai prisėdimui

- Vaikų sąžinės ugdymas. Ar abu darome tai panašiu būdu? Ar esame apie tai kalbėję?
- Sakramentų praktikavimas mūsų gyvenime. Ar kalbame apie tai? Ar sužadiname norą?

10.5 Tekstas maldai. Gerasis Ganytojas

Iš Evangelijos pagal Joną

10, 1–15

„Iš tiesų, iš tiesų sakau jums: kas neina pro vartus į avių gardą, bet įkopia pro kur kitur, tas vagis ir plėšikas. O kas pro vartus ateina, tas avių ganytojas. Jam sargas atkelia vartus, ir avys klauso jo balso. Jis šaukia savąsias avis vardais ir jas išsiveda. Išsivaręs visas saviškes, jis eina priešakyje, o avys paskui jį seka, nes pažįsta jo balsą. Paskui svetimą jos neseks, bet nuo jo bėgs, nes nepažįsta svetimųjų balso“. Jėzus pasakė jiems tą palyginimą, bet jie nesuprato, ką tai reiškia.

O Jėzus kalbėjo toliau: „Iš tiesų, iš tiesų sakau jums: aš – avių vartai. Visi, kurie pirma manęs atėjo, buvo vagys, plėšikai, todėl neklausė jų avys. Aš esu vartai. Jei kas eis per mane, bus išgelbėtas. Jis įeis ir išeis, ir ganyklą sau ras. Vagis ateina vien tik vogti, žudyti, naikinti. Aš atėjau, kad žmonės turėtų gyvenimą, – kad apsieitų jo turėtų. Aš – gerasis ganytojas. Geras ganytojas už avis guldo gyvybę. Samdinys, ne ganytojas, kuriam avys ne savos, pamatęs sėlinantį vilką, palieka avis ir pabėga, o vilkas puola jas ir išvaiko. Samdinys pabėga, nes jis samdinys, jam avys nerūpi.“

¹² Citata iš knygos: Gibran, Kahlil, *Pranašas. Pranašo sodas*, Kaunas: Trigrama, 2008. (Vert. past.)

Aš – gerasis ganytojas: aš pažįstu savąsias, ir manosios pažįsta mane, kaip mane pažįsta Tėvas ir aš pažįstu Tėvą. Už avis aš guldau savo gyvybę.“

11. NAUDOTA LITERATŪRA

1. Emmanuel Belluteau, *Parents: Sacré métier! (Tėvai – koks amatas!)*, Paris: Salvator, 2009.
2. Germain Duclos, *Quand les tout-petits apprennent à s'estimer... (Kai mažyliai išmoksta save vertinti...)*: guide théorique et recueil d'activités pour favoriser l'estime de soi des enfants de 3 à 6 ans, Montréal: Hôpital Sainte-Justine, 1998.
3. Germain Duclos, *L'estime de soi: un passeport pour la vie (Savivertė – pasas visam gyvenimui)*, Montréal: Hôpital Sainte-Justine, 2010.
4. Marc Ferro ir Philippe Jeammet, *Que transmettre à nos enfants? (Ką perduoti mūsų vaikams?)*, Paris: Seuil, 2000.
5. Thomas Gordon, *Parents efficaces: les règles de la communication entre parents et enfants (Veiksmingi tėvai: bendravimo tarp tėvų ir vaikų taisyklės)*, Paris: Marabout, 2013. (vert. Jean Roy ir Jacques Lalanne) (Lietuviškai išleista šio autoriaus knyga: Gordon, Thomas, *Kaip tapti gerais tėvais: vaikų atsakomybės ugdymo programa*, Vilnius : Presvika, 2009)
6. Philippe Jeammet ir kiti, *Adolescents d'aujourd'hui, ils vont bien, merci. Et si nous leur faisons confiance? (Šiandieniai paaugliai jaučiasi gerai, ačiū! O jei jais pasitikėtume?)*, Paris: Bayard, 2015.
7. Paul Lemoine, *Transmettre l'Amour (Perduoti Meilę)*, Paris: Nouvelle Cité, 1986. (Šios knygos ištraukos lietuviškai buvo spausdinamos žurnale „Artuma“, 2010, Nr. 7–8; 2011, Nr. 1, 3–4, 6–12; 2012, Nr. 1–4, 6–12; 2013, Nr. 1–2, 4–12; 2014, Nr. 1–4, 6–12; 2015, Nr. 1–12; 2016, Nr. 1–6)
8. Daniel Marcelli, *Il est permis d'obéir (Leidžiama paklusti)*, Paris: Albin Michel, 2009.
9. Jane Nelsen, *La discipline positive (Pozityvi disciplina)*, Paris: Marabout, 2014. (vert. Stéphanie Delacroix)
10. Kun. Jean-Marie Petitclerc, *Quand nos ados boudent la foi (Kai mūsų paaugliai spyriojasi tikėjimui)*, Paris: Mediaspaul, 2013.
11. Kun. Jean-Marie Petitclerc, *Spiritualité de l'éducation (Ugdymo dvasingumas)*, Paris: Don Bosco, 2003.
12. <https://www.fondation-pfizer.org>

Dievo Motinos Komandos
2016 m. liepa

